

”SIIS IHAN ONNISTUMISEN KOKEMUKSIA, ETTEI PELKÄSTÄÄN
AINA SITÄ ETTÄ EMPÄ TAASKAAN PYSTYNY TAI EN TAAS-
KAAN SAANU AIKASEKSI”

Nuorten kokemuksia Move On! -hankkeen toiminnasta

Kela Jenna

Opinnäytetyö
Hyvinvointipalvelujen osaamisala
Sosiaalialan koulutus
Sosionomi (AMK)

2018

Hyvinvointipalvelujen osaamisala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Jenna Kela	Vuosi	2018
Ohjaaja(t)	Heli Arola & Laura Jokela		
Toimeksiantaja	KRIS-Oulu ry		
Työn nimi	”SIIS IHAN ONNISTUMISEN KOKEMUKSIA, ETTEI PELKÄSTÄÄN AINA SITÄ ETTÄ EMPÄ TAASKAAN PYSTYNY TAI EN TAASKAAN SAANU AIKASEKSI” - Nuorten kokemuksia Move On! -hankkeen toiminnasta		
Sivu- ja liitesivumäärä	42 + 3		

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin KRIS-Oulu ry:n Move On! -hankkeen asiakkaiden kokemuksia hankkeen toiminnasta. Move On! on Pohjois-Pohjanmaan Työ- ja elinkeinopalveluiden rahoittama hanke, jonka tarkoituksena on edistää 15-29 -vuotiaiden päihde- ja lainrikkojатаustaisten sekä muutoin syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työllistymistä. Hankkeen painopisteenä on nuorten koulutus- ja työelämävalmiuksien sekä osaamisen kehittäminen. KRIS-Oulu ry hallinnoi hanketta ja toimii opinnäytetyöni toimeksiantajana. Opinnäytetyöni on laadullinen ja se on toteutettu keräämällä aineistoa puolistrukturoiduilla teema-haastatteluilla. Haastattelin yksilöhaastatteluina viittä hankkeessa mukana olevaa nuorta touko- ja kesäkuun 2018 aikana.

Kyselyyn vastanneet nuoret kokivat saaneensa Move On! -hankkeen kautta yksilöllistä, käytännöllistä tukea ja ohjausta erilaisissa elämänhallintaan liittyvissä asioissa. Merkittävintä edistymistä vastausten perusteella oli nuorten sosiaalisessa hyvinvoinnissa, sillä nuorten kokemukset olivat vahvistaneet heidän luottamusta omiin kykyihin ja taitoihin, antaneet rohkeutta sosiaaliseen vuorovaikutukseen sekä mahdollisuuksiin edetä elämässään. Nuorten valmiudet ja suunnitelmat liittyen koulutukseen olivat vahvistuneet ja kaikilla vastanneilla oli suunnitelmassa hakeutua koulutukseen tai lähteä jatkamaan aiemmin keskeytyneitä ammatillisia opintoja.

Kokonaisuudessaan hanke koettiin haastattelutulosten perusteella merkitykselliseksi ja nuoret olivat löytäneet hankkeen kautta mielekästä toimintaa ja sisältöä arkeensa. Vastausten perusteella hanke näyttäytyi nuorille tärkeänä osana arkea ja se oli onnistunut tavoitteessaan vahvistaa nuorten osaamista ja edistää heidän matkaansa kohti ammatillista koulutusta ja siten työelämää.

Avainsanat: nuoret, syrjäytyminen, yhteiskunta, teemahaastattelu

School of Social Services, Health and
Sports
Degree Programme in Social Services
Bachelor of Social Services

Author	Jenna kela	Year	2018
Supervisor	Heli Arola & Laura Jokela		
Commissioned by	KRIS-Oulu ry		
Subject of thesis	Young people's experiences of Move On! -project		
Number of pages	42 + 3		

The aim of this thesis is to bring forth young people's experiences of Move On! -project and its activities. The Move On! project is financed by the Employment and Economic Development Service and the aim is to advance 15-29 years old youngster's education – and working life skills. The project aims to reach youngsters who have challenges with drugs- and/or criminality or otherwise at risk of ending marginalized from society. The Move On! -project is supervised by KRIS-Oulu ry and it is the commissioner of this thesis. My thesis is a qualitative study and I collected the material with individualised theme-interviews for five young people from the project in May and June 2018.

The interviews showed out that youngsters had had individualised and practical support with different types of challenges in life. The most important was the social welfare which had grown as the strengthening of self-confidence and improved social interaction skills and believing in moving forward in their lives. All the interviewed young people had plans on vocational studies or aim to finish the studies which had been interrupted earlier. The interviews showed that the Move On! -project has a meaning to these youngsters and it has given content to their lives. As the aim of the project, it had strengthened these youngsters trust in their own skills and possibilities in their lives and thereby helped their moving towards vocational studies and later working life.

Key words: young people, social exclusion, society, theme interview

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 HANKKEEN TAUSTAA	6
2.1 KRIS-Oulu ry.....	8
2.2 Move On! -hanke	9
3 NUOREN SYRJÄYTYMINEN	11
3.1 Nuoret ja työmarkkinat	12
3.2 Erityisasiakkaana nuoret.....	16
4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	18
4.1 Teemahaastattelut	18
4.2 Haastatteluteemat ja aineistonkäsittely.....	20
4.3 Tutkimusetiikka	22
5 HAASTATTELUTULOKSET	24
5.1 Palveluohjaus ja asiainnin tuki	24
5.2 Elämänhallinta ja hyvinvointi.....	25
5.3 Koulutus- ja työelämävalmiuksien edistäminen	28
5.4 Hankkeen merkityksestä.....	29
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
7 POHDINTA	35
LÄHTEET.....	39
LIITTEET	43

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esiin KRIS-Oulu ry:n Move On! -hankkeessa mukana olleiden asiakkaiden näkökulma ja heidän kokemuksia hankkeen toiminnasta. Opinnäytetyöni toimeksiantajana toimii KRIS-Oulu ry, kolmannen sektorin toimija joka tekee työtä päihde- ja lainrikkojataustaisten sekä muutoin syrjäytymisuhan alla olevien henkilöiden kanssa.

Suoritin sosionomiopintojeni suuntaavan harjoittelun KRIS-Oulu ry:ssä alkuvuodesta 2018 ja tuon harjoittelujakson aikana itselleni vahvistui ajatus siitä, että haluan tehdä opinnäytetyön, jossa saan tuoda esiin sosiaalialan asiakkaiden ajatuksia asiakkuudesta sekä siitä, millaiset tekijät ovat auttaneet heitä elämässään eteenpäin. Keskustelin harjoittelun aikana nuorten Move On! -hankevastaavan Jaana Juntusen kanssa ajatuksistani opinnäytetyöni suhteen ja lopputulemana oli, että lähdin työstämään opinnäytetyötäni kyseiselle hankkeelle ja pyrin tuomaan siinä esiin juuri nuorten oman kokemuksen toiminnan toteutumisesta. Opinnäytetyöni tavoitteeksi muodostui teemahaastattelun keinoin selvittää, millä tavoin Move On! -hankkeeseen osallistuneet nuoret kokevat hankkeen toiminnan ja millaista tukea he ovat hankkeen myötä saaneet. Opinnäytetyön tuloksia voidaan tulevaisuudessa käyttää hyödyksi hankkeen toiminnan kehittämisessä.

Opinnäytetyössäni esittelen hanketta hallinnoivan KRIS-Oulu ry:n sekä KRIS:n taustaa yleisesti. Tämän jälkeen esittelen varsinaisen Move On! -hankkeen ja avaatan sen tavoitteita ja sisältöä. Nuorten syrjäytymistä ja asiakkuuden erityisyyttä avaavan teoriaosuuden jälkeen kuvaan opinnäytetyöni toteutustapaa, aineistonhankintaa sekä avaatan johtopäätöksiäni haastatteluaineistosta. Viimeinen osio pitää sisällään pohdintaa liittyen tuloksiin sekä yleisesti opinnäytetyöprosessiin. Opinnäytetyön lopusta löytyvät lähdeluettelo sekä opinnäytetyöhön liittyvät liitetiedostot.

2 HANKKEEN TAUSTAA

Kunnan vastuulla on järjestää asukkailleen säädetyt julkiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Kunnat voivat tuottaa palvelunsa itse, yhteistyössä muiden kuntien kanssa tai ostamalla niitä palveluntuottajilta, kuten esimerkiksi järjestöiltä. Kunnilla ja järjestöillä on usein samankaltaisia tavoitteita liittyen ihmisten hyvinvointiin ja hyvinvoinnin tuottamiseen. Järjestöissä tavoitteet kuitenkin määräytyvät jäsenien tahdosta, kun ne kunnissa määräytyvät lainsäädännön kautta. Kunnan tarjoama palvelutuotantoa ei lainsäädännöllä ole määritelty kovin tarkasti, joten erityisesti taloudellinen tilanne vaikuttaa merkittävästi palveluiden järjestämiseen kunnittain. Kuntien ja järjestöjen välinen yhteistyö voi koostua niin lakisääteisistä palveluista kuin myös muista toimenpiteistä, joilla voidaan vahvistaa hyvinvointia ja ehkäistä ongelmien syntymistä. Mikäli kuntien ja järjestöjen toteutuneet toiminnot ja palvelut vastaavat ihmisten tilanteisiin ja tarpeisiin, ne onnistuvat vahvistamaan hyvinvointia tai hyvinvoinnin edellytyksiä. Tämän seurausvaikutuksena muiden palveluiden tarve voi viivästyä tai paljon resursseja vaativan tuen sekä korjaavien palveluiden tarve vähenee. (Karttunen, Kettunen & Piirainen 2013, 22.24.)

Kuntien ja järjestöjen toimintaympäristöissä on tapahtunut ja tulee tulevana vuosina tapahtumaan muutoksia, joilla on vaikutusta niin ihmisten hyvinvointitarpeisiin kuin myös toimintatapoihin ja voimavaroihin, joilla tavoitteisiin pyritään. Lainsäädännön ja taloudellisen toimintaympäristön muutokset vaikuttavat järjestöjen toimintaan sekä kunnan mahdollisuuksiin avustaa niiden toimintaa. Ihmisten elämänhaasteiden monimutkaistuminen toimii esimerkkinä sosiaalisen toimintaympäristön muutoksista, jotka vaikuttavat ihmisten hyvinvoinnin tarpeisiin. Poliittinen toimintaympäristö vaikuttaa taas osaltaan siihen, millaista hyvinvoinnin tasoa ja sen jakautumista yhteiskunnassa tavoitellaan. Mikäli järjestöjen ja kuntien välistä yhteistyötä halutaan edistää, on oletettava, että järjestöjen keskinäinen yhteistyö sekä järjestön ja kuntien välinen yhteistyö tuottavat enemmän hyvinvointivaikutusta kuin mitä ilman yhteistyötä saataisiin aikaan. Yhteistyön on oltava riittävän vaivatonta, eivätkä yhteistyön toteuttamiseen tarvittavat lisäresurssit saa olla suurempia kuin yhteistyöstä saatava hyöty. (Karttunen ym. 2013, 24-25.)

Tuleva sosiaali- ja terveysalan uudistus siirtää sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisvastuun kunnilta ja kuntayhtymiltä 18 maakunnalle 1.1.2021 (Alueuudistus 2018). Kunnat eivät enää tuolloin hanki sosiaali- ja terveyspalveluita järjestöiltä vaan niiden vastuulle jää hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen yhdessä maakuntien kanssa. Kolmannen sektorin toimijoilla on kuitenkin tärkeä asema sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamisessa sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä myös tulevassa sote- ja maakuntauudistuksessa. Järjestötoimijat nähdään merkittävänä kansalaisyhteiskunnan toimijoina, maakunnan yhteistyökumppaneina sekä asiakaslähtöisten palvelukokonaisuuksien tuottajina. (Järjestöjen asema sote- ja maakuntamallissa 2018.)

Järjestöjen toiminta vaikuttaa monin tavoin yhteiskunnallisen kehityksen suuntaan; toiminnalla voidaan tukea ihmisten arjessa selviytymistä ja ennaltaehkäistä ongelmien syventymistä. Usein järjestöt myös tavoittavat ihmisiä, jotka muutoin jäisivät ongelmiansa kanssa yksin. Köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisemisessä sekä jo syrjäytyneiden ihmisten yhteisöön kiinnittymisen kannalta järjestötoiminnalla on myös tärkeä merkitys. (Särkelä 2009. 68.)

Yhteiskunnallisella vaikuttamisella tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, jotka vaikuttavat tukea tarvitsevien ihmisten tilanteen edistämiseksi suunnattujen resurssien ja voimavarojen käyttämiseen. Sosiaali- ja terveysalalla syrjäytymisen ehkäisemisellä ja siihen vaikuttamisella on aina yhteys yhteiskunnan rakenteelliselle tasolle, vaikkakin käytännön toiminta näkyy auttamisena ja ammatillisena työnä. Palvelujärjestelmä ja käytännön toiminta ovat aina vastavuoroisessa suhteessa laajempiin yhteiskunnallisiin rakenteisiin, joihin muun muassa politiikalla ja tutkimustyöllä vaikutetaan. Syrjäyttävien rakenteiden muutos voidaan saavuttaa parhaiten siten, että vaikutetaan laajemmin yhteiskuntaan, sen rakenteisiin ja arvoihin. Kuitenkin myös yksittäisten työntekijän kyky nähdä asiakkaan tilanne osana laajempaa kokonaisuutta eli niin sanottu yhteiskunnallinen lukutaito vahvistaa omalta osaltaan syrjäytymisen vähenemistä. (Laine, Hyväri & Vuokia-Oikkonen, 2010. 20-22.)

2.1 KRIS-Oulu ry

Alkujaan Ruotsista Suomeen rantautuneen KRIS-yhdistyksen nimi muodostuu sanoista Kriminellas Revansch i Samhället, jolla tarkoitetaan rikollisten revanssia yhteiskunnassa. KRIS:n toiminnan tekeekin erityiseksi se, että toiminnassa on alusta saakka ollut mukana lainrikkoja- ja/tai päihdetaustan omaavia henkilöitä. KRIS-vertaistytön avulla pyritään valtakunnallisesti edistämään lainrikkojataustaisten henkilöiden voimaantumista ja kiinnittymistä yhteiskuntaan. KRIS pyrkii toiminnallaan myös vaikuttamaan yhteiskunnan asenteisiin ja arvoihin, vähentämään uusintarikollisuutta, katkaisemaan rikollisuutta ylläpitävää syrjäytymiskehitystä ja sitä kautta edistämään lainrikkojataustaisten elämänhallintaa ja osallisuutta. KRIS:n ja sen paikallisyhdistysten toimintaa ohjaavat ja sitovat periaatteet ovat pähteettömyys, rehellisyys, toveruus ja yhteisvastuullisuus (KRIS 2018ab.)

KRIS-Suomen keskusliitto toimii paikallisyhdistysten kattojärjestönä ja sen tehtävänä on kehittää ja ohjata KRIS-jäsenyhdistysten toimintaa sekä edistää yhteistyötä eri viranomaisien ja yhteistyökumppaneiden kanssa. KRIS tekee säännöllistä yhteistyötä muun muassa Kriminaalihuollon tukisäätiön, STEA:n ja Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. (KRIS 2018b.) KRIS-Suomen keskusliiton puheenjohtaja Timo Valkaman mukaan viime vuosien aikana KRIS:n toimintaan on vertaistoiminnan rinnalle vahvistunut myös ammatillinen työote ja osaaminen. Eri alojen ammattilaisten yhteistyö ja kokemusasiantuntijuus on kehittynyt osaksi perustyötä ja KRIS onkin vakiinnuttanut asemansa vankien kanssa tehtävässä työssä ja osana vankien jälkihuoltoa. Valkaman mukaan tämä on edellyttänyt hyvää yhteistyötä ja molemminpuolisen arvostuksen muodostumista muun muassa KRIS-liikkeen ja Rikosseuraamuslaitoksen välille. (Valkama 2014. 93-94.101-103.)

Vankeinhoidon vaikuttavuutta käsitelleessä väitöskirjassaan Tyni (2015, 115) muistuttaa, että vaikka Rikosseuraamuslaitos pyrkii omalla toiminnallaan vähentämään vankien uusintarikollisuutta ja edistämään heidän integroitumista yhteiskuntaan, vaatii sen saavuttaminen myös valtion, kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä ja toimintaa. Vapautuville henkilöille tulisi järjestää

yksilöllisiä tukitoimia mutta välttää myös liiallista holhoamista, sillä jokainen yksilö vastaa kuitenkin aina viime kädessä omista valinnoistaan ja niiden seurauksista.

KRIS-Oulu ry on KRIS:n paikallisyhdistys ja se pyrkii edistämään alueellaan lainrikkojataustaisten henkilöiden sekä heidän läheistensä osallisuutta yhteiskuntaan ja vahvistamaan heidän elämänhallintaansa. KRIS-Oulu ry:ssä työtä tehdään usein asiakkaan kanssa jo hänen vankeusaikana, vapautta suunniteltaessa ja vapauden koittaessa esimerkiksi palveluohjauksen ja tukihenkilötoiminnan keinoin. Asiakasta tuetaan asioiden hoitamisessa sekä esimerkiksi asunnon etsimisessä ja siviilielämään sopeutumisessa. KRIS-Oulu ry:n toiminnassa näkyy vahvasti myös ennaltaehkäisevän nuorisotyön näkökulma. KRIS-Oulu ry:n kokemusasiantuntijat käyvät Oulun seudun oppilaitoksissa kertomassa nuorille, heidän vanhemmilleen sekä oppilastyössä mukana oleville päihteiden ja rikollisuuden vaaroista. (KRIS-Oulu ry 2018a.)

2.2 Move On! -hanke

Move On! -hanke on Pohjois-Pohjanmaan TE-palveluiden rahoittama hanke, jonka tarkoituksena on edistää 15-29 -vuotiaiden päihde- ja lainrikkojataustaisten sekä muiden vaikeasti työllistettävien nuorten työllistymistä. Hankkeen kautta pyritään tavoittamaan myös muita syrjäytyneitä ja syrjäytymisvaarassa olevia sekä ammatillista koulutusta vailla olevia nuoria. Move On! -hanke tarjoaa niin yksilöllistä kuin ryhmämuotoista tukea ja ohjausta nuorille. Hankkeen painopisteenä toimii nuorten koulutus- ja työelämävalmiuksien sekä nuorten osaamisen kehittäminen. Nuoren on mahdollista saada hankkeen kautta muun muassa yksilöllistä palveluohjausta, luottamuksellista keskusteluapua, ohjausta etuuksien hakemiseen, uraohjausta sekä valmentavaa tukea koulutus- ja työelämätaitoihin tai ohjausta oman talouden ja velka-asioiden järjestämiseen. Move On! -hanke on käynnistynyt vuonna 2015 ja vuonna 2017 hankkeessa on ollut yhteensä 54 asiakasta, joista 29 siirtyi hankkeen myötä opiskelemaan, työelämään tai välityömarkkinoille. (KRIS-Oulu ry 2018b.) Move On! -hankkeessa mukana olevilla nuorilla on usein taustallaan hyvin rankkoja elämäntapahtumia ja monin tavoin elämänhallintaan vaikuttavia haasteita, joissa näyttäytyy päihde- ja lainrikkojataustaisuus, asunnottomuus, sekä fyysisen että psyykkisen terveyden haasteet, jotka

vaikuttavat nuorten toimintakykyyn, hyvinvointiin ja mahdollisuuksiin edetä elämässä eteenpäin. (Move On! -asiakastilasto 2017.)

Nuoret ohjautuvat hankkeeseen esimerkiksi sosiaalitoimen tai TE-palveluiden kautta. He voivat ottaa yhteyttä myös suoraan hanketyöntekijöihin puhelimitse tai sähköpostilla ja sopia yksilötapaamisesta esimerkiksi KRIS:n tiloissa. Asiakkaiden elämäntilanteissa näyttäytyvät vakavat päihderiippuvuudet, vankeustuomiot sekä niihin liittyvät haasteet ovat tuttuja hanketyöntekijöille järjestön perustoiminnan kautta ja heillä onkin hyvin vahva osaaminen kohdata näitä asiakkaita ilman ennakkoluuloja ja leimaamista. Hanketyöntekijöillä on paljon kokemuksia siitä, kuinka kaottinen ja epätoivoinen nuoren tilanne voi olla ensimmäisen yhteydenoton tai esimerkiksi pitkän päihdeputken myötä. Silloin tarvitaan vahvaa, läsnäolevaa tukea ja kohtaamisen kokemuksia, jotta edes nuoren elämän perusedellytykset saadaan kuntoon. Nuoren ajautuminen syrjään yhteiskunnasta on usean tekijän ja elämäntapahtuman summa, ja osa näistä asioista on voinut näyttäytyä nuoren elämässä jo hyvin varhaisessa vaiheessa, jopa lapsuudesta saakka. On täten ymmärrettävää, että osalla nuorista tilanteiden purkaminen ja asioiden eteneminen vaativat paitsi asiakkaalta mutta myös työntekijältä paljon aikaa sekä pitkäjänteistä ja luottamuksellista tukea.

KRIS-Oulu ry:ssä on parhaillaan käynnissä Move On! -hankkeen lisäksi yli 30-vuotiaille päihde- ja lainrikkojataustaisille, pitkäaikaistyöttömille ja osatyökykyisille suunnattu työllistymishanke Action, jonka tarjoamalla toiminnalla pyritään muun muassa edistämään asiakkaiden työelämä- ja opiskeluvalmiuksia sekä vahvistamaan heidän ammatillista osaamistaan (KRIS-Oulu ry 2018c).

3 NUOREN SYRJÄYTYMINEN

Nuorten syrjäytymistä on kuvailtu usein viitatussa Pekka Myrskylän (2012, 2-3.) kuvauksessa laajaksi psyykkisaineelliseksi ongelmakokonaisuudeksi, joka näyttäytyy henkisenä putoamisena yhteiskunnan normien ulkopuolelle, esimerkiksi rikollisen käyttäytymisen tai päihderiippuvuuden vuoksi. Tässä määritelmässä nuori luokitellaan syrjäytyneeksi, jollei hänellä ole perusasteen jälkeistä koulutusta tai jos hän on työvoiman ja opiskelun ulkopuolella. Osa syrjäytyneistä nuorista on työttömiä työnhakijoita ja muut työvoiman ulkopuolisia. Myrskylän mukaan niin sanotun syrjäytymisongelman ”ytimen” muodostavat juuri ne työvoiman ulkopuolella olevat nuoret, jotka eivät näy tilastoissa eikä heidän tilanteestaan ole juurikaan tietoa. Kaikkiin työvoiman ulkopuolella oleviin nuoriin käsite ei kuitenkaan päde, sillä joukossa on myös esimerkiksi parhaillaan koulutukseen pyrkiviä tai pimeästi työskenteleviä nuoria. Heitä yhdistävä tekijä on ainoastaan se, että heidän toiminnoistaan ei jää merkintää työeläke, verotus- tai opiskelijarekistereihin.

Nuorten elinoloja ei kuitenkaan voida kovin laadukkaasti kuvata seuraamalla pelkkää työttömyysastetta, sillä se ei ota huomioon työvoiman ulkopuolella olevia, mahdollisen tuen tarpeessa olevia nuoria. Työttömyysaste ei erottele myöskään päätoimisia opiskelijoita tai kerro, onko henkilön työttömyys jatkunut jo vuosia vai onko kyse esimerkiksi kesätyön hakemisesta. (Larja 2013.) Myös heikko terveydentila ja vaikeudet kiinnittyä työelämään voivat kasautuessaan syrjäyttää nuoren ei ainoastaan koulutuksesta ja työstä, vaan myös sosiaalisista suhteista ja mielekkästä vapaa-ajasta (Aaltonen, Berg & Ikäheimo 2015, 128).

Vuoden 2014 Nuorisobarometrin tulosten mukaan nuoret itse kokevat merkittävimpänä syrjäytymisen syynä ulosjäämisen sosiaalisesta elämästä. Toiseksi tärkein syy nuorten mukaan on väärään seuraan joutuminen. Kyselyyn vastanneista nuorista kaksi kolmesta näki syrjäytymisessä olevan myös nuoren omaa halua. Syrjäytyminen voi siis olla toisinaan myös nuorelle omaehtoista ja itse valittua. Tämä on huomionarvoista, sillä valtaosa tilastollisista syrjäytymisen määritelmistä muodostetaan opiskelun tai työn ulkopuolella olemisen kautta. Tämä kyseenalaistaa syrjäytymisen käsitteen ja sen, tuleeko nuoria vaatia kulkemaan

valtakulttuurin arvojen mukaisesti reittiä, johon varsin usein liitetään esimerkiksi koulutus, työ ja perhe. (Myllyniemi 2015, 50.)

3.1 Nuoret ja työmarkkinat

Syrjäytymisen käsittelyyn pelkän työttömyysasteen tarkastelun sijaan on ehdotettu myös NEET (Not in Employment, Education or Training) -indikaattoria, jolla kuvataan niitä ikäluokkansa nuoria, jotka eivät parhaillaan opiskele, työskentele tai ole harjoittelussa. NEET-indikaattori ei erottele joukostaan nuoria, jotka ovat esimerkiksi pääsykokeisiin luvun tai lastenhoidon vuoksi koulutuksen tai työelämän ulkopuolella. Tämän statuksen avulla on kuitenkin onnistuttu löytämään yhteyksiä muun muassa lisääntyneeseen toimeentulotuen tarpeeseen, mielenterveysongelmiin ja rikollisuuteen. (Larja ym. 2016.)

Hiilamon (ym. 2017) mukaan kyseisen indikaattorin voidaan ajatella olevan liian laaja mutta toisaalta myös liian suppea kuvaamaan näiden nuorten ja heidän elämäntilanteidensa kirjoa. Tämän yksittäisen NEET-statusen saaneen nuoren taustalla voi olla monenlaisia yksilöllisiä ja yhteiskunnallisia haasteita, ylisukupolvista ja kasaantunutta huono-osaisuutta, alueelliseen epätasa-arvoon liittyviä tekijöitä tai syrjintää liittyen esimerkiksi sukupuoleen. Käsité kertoo nuorelle, mitä yhteiskunta heiltä odottaa ja nuoren elämisen vaihtoehtojen määrittellen liittyvän ainoastaan koulutukseen, harjoitteluun tai työelämään, kun taas muut vaihtoehdot nähdään ongelmallisena. Suomessa NEET-käsité näkyy erityisesti hallituksen tavoitteessa nostaa työllisyysaste ja pysäyttää valtion velkaantuminen. Suomen julkista taloutta horjuttavan ikärakenteen myötä niin kutsutun huoltosuhteen korjaaminen edellyttää, että nuoret suorittaisivat mahdollisimman nopeasti tutkinnon ja sijoittuisivat siten hyvin palkattuihin ammatteihin. Mikäli syitä ja olosuhteita NEET-statusen taustalla ei tunnisteta, voi kärjistetty NEET-keskustelu johtaa nuorten syylistämiseen, kontrollin lisäämiseen ja konfliktien kasvamiseen. Ulvinen (2014) taas muistuttaa, ettei yhteiskunta välttämättä ole huolissaan lisääntyvästä nuorten syrjäytymisestä vaan siitä, millaiset vaikutukset sillä on yhteiskunnan toiminta- ja kilpailukykyyn kansainvälisillä markkinoilla esimerkiksi työmarkkinoiden tuottavuuden ja verotulojen heikkenemisen näkökulmasta. (Hiilamo ym.2017, 37-39; Ulvinen 2014, 41.)

Myös Euroopan Unionin tasolla on kiinnitetty huomiota kasvavaan nuorisotyöttömyyteen sekä nuorten syrjäytymiskehityksen katkaisemiseen. Euroopan komission Nuoret liikkeellä -tiedonannossa todetaan nuorisotyöttömyyteen vaikuttamisen vaativan niin EU-tason kuin kansallisen tason erityistoimia. Painopisteenä on erityisesti julkisten työvoimapalveluiden, työmarkkinaosapuolten sekä valtiosta riippumattomien järjestöjen keskinäisen yhteistyön merkitys nuorisotyöttömyyteen. Riskialttiissa tilanteessa olevien nuorten tukeminen ja sosiaalisten turvaverkkojen tarjoaminen nuorille ovat merkittäviä tekijöitä syrjäytymiskehitykseen vaikuttamisessa. (Nuoret liikkeellä 2010.15-18.)

Nuorten syrjäytymisellä on inhimillisiä ja kansantaloudellisia vaikutuksia. Yksittäisen ihmisen pahoinvoinnin kertautuminen voi johtaa sosiaaliseen eriytymiseen ja sen myötä esimerkiksi lisääntyvään päihteiden käyttöön ja rikollisuuteen. Nuorten syrjäytymisellä on maamme talouteen suoria sekä välillisiä kustannuksia ja se vaikuttaa muun muassa työvoiman saatavuuteen ja työurien pituuteen. (Nuorten yhteiskuntatakuu 2013, 7.)

Harkon mukaan syrjäytymisen määritelmät ja tilastoissa käytettävät mittarit vaihtelevat niin paljon, ettei syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrää voi luotettavasti arvioida. Tilastot eivät myöskään kuvaa kovin hyvin tuon ilmiön moniulotteisuutta ja niitä mekanismeja jotka syrjäyttävät ihmisiä yhteiskunnan valtavirrasta. Yksittäisellä yhteisön tai yhteiskunnan sektorilla tehtävällä toiminnolla ei voida estää nuorten syrjäytymistä, sillä syrjäytyminen ei johdu ainoastaan yhden elämän osa-alueen horjumisesta vaan siihen liittyy moninaisia tekijöitä liittyen esimerkiksi koulutukseen, toimeentuloon tai terveyteen. Siksi syrjäytymisen ehkäisemiseksi tarvitaan sektorirajat ylittävää, tavoitteellista ja yhden-suuntaista työtä. (Harkko 2013, 53.58.)

Syrjäytymisen käsitteestä pyritään joissain yhteyksissä myös eroon ja termille on pyritty löytämään pehmeämpi muotoja, kuten heikommin toimeentuleva tai huono-osainen. Syrjäytymisellä on kuitenkin jo arjessamme totuttu kuvaamaan yhteiskunnallisia ongelmia ja yhteiskunnallista epäoikeudenmukaisuutta.

Osallisuudesta ja voimaantumisesta on muodostettu syrjäytymisen vastakäsitteitä. (Laine ym. 2010. 11-12.)

Nuorten syrjäytymiseen paneutuneen ME-säätiön toimitusjohtaja Ulla Nordin mukaan Suomessa on paljon tietoa syrjäytymisestä ja siihen vaikuttamisesta mutta tutkimusten ja mietintöjen sijaan nyt tarvittaisiin enemmän konkreettisia toimia ja ihmisten yhteistä näkemystä siitä, syrjäytymiselle voitaisiin tehdä. Painopistettä tulisi siirtää korjaavien toimenpiteiden sijaan ennaltaehkäisyyn ja panostaa koulutukseen ja lasten ja perheiden hyvinvoinnin tukemiseen. (Rautio 2018.) Laine (ym.2010, 22) muistuttaa, että erityisesti syrjäytymisen vastustaminen vaatii kuitenkin yhteistoimintaa eri yhteiskunnallisten instituutioiden, poliittisten liikkeiden ja järjestelmien välillä.

Suomessa työttömyyttä seurataan kahden eri tilaston avulla. TE-toimistojen asiakasrekisteritietojen avulla kootaan Työ- ja elinkeinoministeriön Työnvälitystilasto, jonka työttömyyden määritelmässä henkilöllä ei ole työsuhdetta eikä työllistävää yritystoimintaa. Mukana ovat myös kokoaikaisesti lomautettuna olevat henkilöt. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa työttömyyden määritelmä edellyttää, että työtön on hakenut aktiivisesti töitä edeltävien neljän viikon aikana ja hänellä on myös valmius ottaa työtä seuraavien kahden viikon aikana. Tilastot julkaistaan kuukausittain yhtä aikaa ja paitsi tilastointimenetelmän, myös työttömyyden määritelmän vuoksi työttömyysluvut poikkeavat toisistaan. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2018.)

TE-hallinto on pyrkinyt vastaamaan kasvavaan nuorisotyöttömyyteen tehostamalla nuorten ohjautumista työllistymistä edistäviin palveluihin mutta sekään ei ole mahdollistanut nuorisotakuun kolmen kuukauden tavoiteaikataulun saavuttamista, sillä työttömyys on kasvanut ja työttömyysjaksot ovat pidentyneet. Nuorisotakuun toteutumista käsitelleen loppuraportin mukaan merkittävin muutos nuorisotakuun aikaisissa muutoksissa on tapahtunut niiden nuorten kohdalla jotka ovat lopettaneet työnhaun, mutta ei eivät ole ilmoittaneet syytä sille. Näiden, ”punaisella alueella” olevien nuorten määrä oli nuorisotakuun aikana pudonnut 13%. Näistä nuorista osa on voinut työllistyä tai aloittaa koulutuksessa mutta ryhmään kuuluu myös paljon passiivisessa tilassa olevia nuoria, jotka eivät ole työllistyneet

tai jotka eivät ole saaneet jostain syystä TE-palveluita ja ovat siten lopettaneet työnhaun. (Savolainen, Virnes, Hilpinen & Palola, 2015, 38-41.)

Myös esimerkiksi Opetus- ja kulttuuriministeriö on laatinut valtakunnallisen nuorisotyön- ja politiikan ohjelman vuosille 2017-2019, jossa esitellään tavoitteet ja toimenpiteet, joilla pyritään edistämään Nuorisolain (1285/2016) 2 §:ssa asetettujen tavoitteiden toteutumista. Tavoitteissa pyritään lisäämään muun muassa lisäämään nuorten harrastusmahdollisuuksia, vahvistamaan työllistymistaitoja sekä lisäämään nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä ehkäisemään mielenterveysongelmia. Ohjelmassa kuvataan konkreettisia toimenpiteitä ja vastuujakoja eri ministeriöiden välillä, jotta tavoitteisiin päästäisiin. (Valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma 2017-2019, 8-16.)

Työvoimapolitiittisissa ohjelmissa tavoitellaan usein heikossa asemassa olevien ihmisten aktivoitumista mutta herkästi unohdetaan tarkastella näiden ihmisten todellisia elinoloja ja aitoja mahdollisuuksia osallistua ja aktivoitua. Kuitenkin näiden ihmisten arjessa selviytymisen tukeminen voi mahdollistaa jopa myöhemmän työllistymisen, kun ihmisen toimintakyky ja siten hyvinvointi kohenee. Näihin välitason tuloksiin ei juurikaan ole käytössä mittareita vaan huomio herkästi kiinnitetään vain lukemiin työttömyydestä tai työllisyydestä. Pitkäaikaistyöttömän tai heikossa asemassa olevan ihmisen toiminta- ja työkyvyn vahvistuminen ja säilyminen on yhtä lailla yhteiskunnallisesti tärkeää. Poliittikaohjelmissa ei useinkaan ymmärretä syrjäytymisen ja huono-osaisuuden monimutkaisuutta sekä näiden syy-seuraussuhteiden mekanismia vaan yksittäiset poliittiset tavoitteet asetetaan hyvin korkealle ja kauas realistisista mahdollisuuksista toteutua. Poliittikkatoimenpitein heikossa ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten terveyden ja työllisyyden edistäminen on haasteellista, joten ennemminkin tulisi pyrkiä vaikuttamaan niihin prosesseihin jotka näitä syrjäyttäviä kehityskulkuja luovat. (Hänninen & Karjalainen, 2012, 81-83.)

Työllistymisluvut ovat viime kuukausina lähteneet nousuun valtakunnallisesti ja esimerkiksi Pohjois-Pohjanmaan alueella alle 25-vuotiaita työttömiä oli kesäkuun 2018 lopussa 3900, joka on 22% vähemmän kuin edellisvuonna (Pohjois-Pohjanmaan työllisyyskatsaus 2018).

3.2 Erityisasiakkaana nuoret

Matkaa nuoruudesta aikuisuuteen on Jokisen (2014) mukaan kuvattu ihmiselämän aktiivivaiheeksi, johon perinteisesti liitetään muuttaminen pois lapsuudenkodista, opiskelu, ammattiin valmistuminen, työelämään siirtyminen, parisuhteen vakiinnuttaminen ja lasten hankkiminen. Työ ja perhe on nostettu tyypillisimmiksi tunnusmerkeiksi aikuisuudelle ja niistä on tehty normeja sille, kuinka ihmisten tulisi elää. Kuitenkin 2000-luvulle siirtymisen ja tutkimustyön myötä nuoruus on opittu ymmärtämään paljon yksilöllisemmin ja epämääräisemmin. (Jokinen 2014, 251.)

Nuoret luokulla -tutkimusaineisto osoittaa, etteivät palvelut kohtaa niitä nuoria, joilla on alentunut toimintakyky ja jotka eivät siten ole opiskelu- ja työkykyisiä. Näiden nuorten kohdalla näkyy lisääntynyt terveystalvveluiden käyttäminen, sillä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret usein sairastavat ikätovereitaan enemmän. Tutkimuksessa todetaan, että jos syrjässä olevien tilannetta todella halutaan parantaa, on järkevämpää tarjota myös muita kuin työllistymistä edistäviä palveluita tai työnhakuun ohjaamista. (Aaltonen ym. 2015, 129.) Nuorten kanssa tehtävän sosiaalityön nähdään olevan vaikuttavaa silloin, kun nuorten tietoisuutta heidän oikeuksistaan, palveluistaan ja ongelmien syistä herätellään ja samalla tuetaan heitä ottamaan vastuuta omien asioidensa hoidosta. Nuorelle on annettava mahdollisuus panostaa oman tulevaisuuden suunnitteluun ja ottaa hänet aktiivisesti pohtimaan omaa tilannettaan. Nuoria ei tule syyllistää omasta tilanteestaan tai muutoinkaan luoda negatiivisella palautteella esteitä yhteistyölle. (Saikkonen, Blomgren, Karjalainen & Kivipelto 2015, 60.)

Nuorten palveluissa asiakkuus ja kohtaamiset ovat hyvin moninaisia ja niissä tasapainoillaan sanelun ja motivoinnin, tarpeellisen diagnosoinnin ja turhan leimaamisen sekä työntekijän asiantuntemukseen pohjautuvan ohjauksen ja nuoren asiantuntijuuden ja toiveiden välillä. Nuorten tilanteet myös vaihtelevat nopeasti työtömyyden, opiskelun, työllistymisen ja toimenpiteissä olon välillä. Yhteiskunnan näkökulmasta ongelmien ratkaiseminen ja muuttuvat tilanteet voivat olla hidasta ja kallista kun taas nuorelle itselleen tilanteet voivat näyttäytyä turhauttavana ja lannistavana. (Aaltonen ym. 2015, 128). Nuorille tulisi tarjota sektorirajat

ylittävää, moniammatilliseen yhteistyöhön pohjautuvaa matalan kynnyksen palvelua sekä joustavaa koulutustarjontaa. Nuorten kanssa työskentelyn toimintaperiaatteina tulee olla varhainen puuttuminen, palveluohjaus sekä saattaen vaihtaminen palveluista toiseen. Tällainen yhteistyö on välttämätöntä erityisesti tilanteissa, joissa asiakkaan elämässä näyttäytyy hyvin pitkäkestoisia elämäntilanteiden ongelmia. (Saikkonen ym. 2015, 16.)

Nuorten asiakkaiden tilanteet poikkeavat paljon toisistaan ja toisilla nuorilla esimerkiksi motivaatio ja uusiin asioihin suhtautuminen toimivat voimavaroina, kun ne toisilla saattavat muodostaa esteen muutokselle. Nuoren perhe- ja läheissuhteet voivat olla nuoren tilannetta edistäviä, kun taas jossain tapauksissa ne voivat estää muutoksen tapahtumisen. Nuoret saavat valtakunnan tasolla eriarvoisesti palveluita sekä työ- ja opiskelupaikkoja ja nämä tekijät voivat vaikeuttaa nuorista asioiden etenemistä tai toisaalta edesauttaa tavoitteiden muodostumista. (Saikkonen ym. 2015, 48.)

Kokemustiedon merkitys ja asiakkaan asiantuntijuus ovat olleet viime vuosina hyvin paljon esillä ja tulevaisuudessa asiakkaan subjektiivista kokemusta tullaan hyödyntämään enemmänkin palveluiden kehittämisessä. Niemisen (2014) mukaan kokemustiedon käsite voidaan nähdä niin negatiivisessa kuin positiivisessa valossa. Yhteiskunnallisesti lisääntyvällä kokemustiedon merkityksellä voidaan ajatella demokratian ja poliittisten vaikuttamismahdollisuuksien vahvistuvan tai toisaalta lisäävän yksilö- ja ryhmätason kokemusten hallintaa ja manipulointia. Niemisen mukaan kokemustiedon erityisyys on siinä, että siinä korostetaan klassisen tiedon lisäksi kokemuksellisuutta ja tiedon subjektin eli kokijan aktiivisuutta. Informaatio ja data eivät ihmisten elämässä ole koskaan irrallisina lauseina ja käsityksinä vaan on huomioitava, millainen tiedon subjekti on. Ihmisen oma tapa kokea ja koetut kokemukset vaikuttavat tapaamme tarkastella maailmaa. (Niemi- nen 2014, 16.18.)

4 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni on toteutettu laadullisella eli kvalitatiivisella tutkimusotteella ja sen päätavoitteena on tuoda esiin Move On! -hankkeessa mukana olleiden nuorten kokemuksia ja ajatuksia hankkeen toiminnasta. Aineistonhankinta toteutui puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla, joiden runko muotoutui hankkeelle keskeisten toimintojen; *palveluohjaus ja asiointin tuki, elämänhallinta ja hyvinvointi* sekä *koulutus- ja työllistymisvalmiuksien edistäminen* kautta. Etsin haastatteluaineistosta vastausta siihen, millä tavoin nuoret ovat kokeneet Move On! -hankkeen toiminnan ja millaista tukea he ovat hankkeen kautta saaneet. Näiden varsinaisten teemojen lisäksi pyysin haastateltavia kuvaamaan elämäntilannettaan heidän tullessa mukaan toimintaan sekä haastattelun lopuksi pyysin heiltä kehittämissuhteita ja parannuksia hankkeelle. Toteutin teemahaastattelut yksilöhaastatteluina, sillä pyrin tuomaan esille nuorten omakohtaisia kokemuksia ja muodostamaan vastausten perusteella tulkintoja siitä, millaiset tekijät ovat autta- neet nuoria eteenpäin elämässään. Koen, että yksilöhaastattelu oliärkevin vaihtoehto aineistonhankintaa varten, sillä nuorten oli mahdollista kertoa minulle hy- vinkin henkilökohtaisia asioita ja kokemuksia elämästään. Haastatteluaineisto on vain pieni otos hankkeeseen osallistuneiden kokemuksista, mutta mielestäni ai- neisto oli laadultaan erityinen ja toi hyvin esiin nuorten erilaisia kokemuksia ja näkökulmia hankkeesta.

4.1 Teemahaastattelut

Teemahaastattelu on yksinkertaisimmillaan menetelmä, jolla kysymyksen aset- telun kautta selvitetään sitä, mitä ihminen jostakin asiasta ajattelee. Teemahaas- tattelussa haastattelija pyrkii vuorovaikutuksellisin keinoin saamaan selville tutki- muksen teemaan liittyviä ja aineistonkeruun kannalta kiinnostavia asioita. Tutki- muksen aihepiirit ja teema-alueet on etukäteen määriteltä ja haastattelukysymyk- set pohjautuvat niihin. Haastattelijalla on mukanaan tukilista käsiteltävistä asi- oista. Haastateltavan kanssa käydään etukäteen läpi aihealueet mutta järjestystä voidaan haastattelun aikana muokata. (Eskola & Vastamäki 2010. 26-29.) Hirs- järvi & Hurme (2008) muistuttaa, että tutkimustyössä on pyrittävä mahdollisim- man hyvin tuomaan esiin tutkittavien maailmaa ja käsityksiä mutta myös tutkijan

valta läpi aineistonkeruun ja tulkinnan on otettava aina huomioon. Tutkijan on kyettävä dokumentoinnillaan tuomaan esiin ne menetelmät, joilla hän on tulkin- taansa päätenyt ja pystyttävä perustelemaan valintansa läpi työskentelyn. (Hirs- järvi & Hurme, 2008. 189.)

Teemahaastattelun runko muotoutui siis hankkeen tarjoamien palveluiden ja toi- mintojen kautta; *palveluohjaus ja asioinnin tuki, elämänhallinta ja hyvinvointi* sekä *koulutus- ja työllistymisvalmiuksien edistäminen*. Pelkkien suorien kysymysten si- jaan lähdin avaamaan teemoja apusanoilla ja lauseilla, joita voisin hyödyntää haastattelussa jatkokysymyksinä ja keskustelun ylläpitäjinä. Tavoitteenani oli, että haastateltavat saisivat mahdollisimman vapaasti kertoa ajatuksistaan ja nä- kemyksistään liittyen haastatteluteemoihin ja tarvittaessa voisin lisäkysymyksillä tarkentaa ja ohjata keskustelua, jotta käsiteltävät teemat tulisivat käytyä läpi. Haastateltavien tavoittamisessa ja haastatteluajankohdan sopimisessa minua auttoi Move On! -hanketyöntekijä, joka otti yhteyttä haastateltaviin ja kysyi heiltä kiinnostuksesta osallistua haastatteluun. Teemahaastatteluihin osallistui suunni- tellusti viisi hankkeessa mukana olevaa nuorta, joista kaksi oli miehiä ja kolme naisia. Nuorten haastattelut toteutettiin KRIS-Oulu ry:n tiloissa touko- ja kesä- kuun 2018 aikana. Ennen haastattelun aloittamista pyysin haastateltavilta vielä kirjallisen suostumuksen haastatteluun osallistumisesta sekä luvan haastattelun nauhoittamiselle. Painotin nuorille, ettei lopullisesta tuotoksesta ja vastauksista voida heitä tunnistaa ja että haastatteluaineisto hävitetään heti sen käsittelyn jäl- keen. Kerroin haastateltaville ennen haastattelun alkua myös siitä, millaisia tee- moja haastattelussa käydään läpi ja tarjosin mahdollisuuden tarkastella haastat- telurunkoa etukäteen.

Yksi haastateltavista toivoi, että hankkeen omatyöntekijä voisi olla läsnä haastat- telutilanteessa mutta muutoin haastattelut toteutettiin kahden kesken haastatteli- jan ja haastateltavan kanssa. Iältään haastateltavat nuoret olivat 22-28-vuotiaita ja heistä osa oli ollut mukana hankkeessa sen alusta saakka. Nuorten tullessa hankkeen toimintaan mukaan heidän elämässään oli näyttäytynyt moninaisia elä- mänhaasteita kuten asunnottomuus, syrjäytymisuhka esimerkiksi kouluvaikeuk- sien tai perhetilanteen muutoksen ja/tai erilaisten mielenterveys- ja päihdeongel- mien vuoksi. Osa vastanneista oli hankkeeseen tullessaan ollut suorittamassa

vankeusrangaistusta. Nuoret olivat ohjautuneet mukaan hankkeeseen hyvin erilaisia reittejä; työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun eli TYP:n, sosiaalitoimen tai vankeinhoitolaitoksen kautta. Osa vastanneista oli ottanut puhelimitse yhteyttä suoraan hanketyöntekijään kuultuaan tuttavaltaan KRIS:n toiminnasta.

4.2 Haastatteluteemat ja aineistonkäsittely

Teemahaastattelussa käsiteltävät, ennakkoon määritellyt teemat ovat kaikille haastateltaville samat. Teemahaastattelussa merkityksellistä ei ole niinkään yksityiskohtaiset kysymykset vaan käsiteltävät teemat. Siinä otetaan huomioon ihmisten erilaiset tulkinnat ja asioilleen antamansa merkitykset, jotka syntyvät vuorovaikutuksessa haastateltavan ja haastattelijan välillä. Teemahaastattelussa haastateltavan ääni tulee kuuluviin ja se osaltaan vapauttaa haastattelijan tutkijan roolista. (Hirsjärvi & Hurme 2008. 47-48.) Kananen (2010) toteaa, että haastatteluteemojen tulee kattaa mahdollisimman hyvin koko käsiteltävä ilmiö ja niissä tulee huomioida ilmiön kaikki osa-alueet. Teemojen avulla pyritään ymmärtämään ilmiötä mutta tarkkoja, etukäteen suunniteltuja kysymyksiä ei voida kuitenkaan tehdä. Haastattelijan tehtävänä on poimia haastateltavan vastausten perusteella jatkokysymyksiä, jotta vuorovaikutuksellinen keskustelu on mahdollinen. (Kananen 2010, 55-56.)

Haastattelujen jälkeen litteroin kaikki haastattelut äänitteiltä sanatarkasti tekstimuotoon ja omiksi tekstitiedostoikseen tietokoneelle. Litteroitua tekstiaineistoa muodostui yhteensä 29 sivua. Luin haastattelut läpi useita kertoja, jotta sain hahmoteltua itselleni hyvän kokonaiskuvan aineistosta. Haastattelutilanteissa edettiin pääosin teemojen mukaisesti, joten se helpotti vastausten läpikäymistä. Poimittuani haastatteluaineistosta ne vastaukset jotka vastasivat tutkimuskysymyseen ja kuvasivat nuorten kokemuksia, luokittelin ne vielä haastatteluteemojen mukaisesti sekä tiivistin vastauksia käsiteltävämpään muotoon. Tämän työvaiheen jälkeen minun oli mahdollista alkaa muodostamaan tulkintoja aineistosta. Säilytin alkuperäisiä sitaatteja nuorten vastauksista haastattelutulosten esittelyyn, jotta ne auttaisivat lukijaa hahmottamaan nuorten maailmaa ja ajatuksia paremmin.

Aineiston laadullisessa tarkastelussa tulee Alasuutarin (2011, 40-43.) mukaan kiinnittää huomiota vain teoreettisen viitekehyksen ja kulloisen kysymyksenasettelun kannalta olennaisiin asioihin sekä karsia havaintomäärää havaintojen yhdistämisellä. Tämä tarkoittaa sitä, että havainnoista etsitään yhtenäisiä piirteitä ja nimittäjiä jotka pätevät koko aineistoon. Kuitenkaan yhdistämisellä ei tavoitella keskivertotapausten löytämistä vaan yksikin poikkeava havainto voi kumota säännön ja juuri nämä erot ovat tärkeitä laadullisessa analyysissä. Ne antavat uusia johtolankoja aiheen tutkimiseen ja asiayhteyksien löytämiseen. Alasuutari kuitenkin muistuttaa, että elämä ja tutkimusaineisto muodostavat loppumattoman monimuotoisen aineiston josta voi olla haastava löytää poikkeamatonta sääntöä.

Palveluohjaus ja asiainnin tuki -haastatteluteeman tarkoitus oli avata niitä tukitoimia ja ohjausta, joita nuoret olivat hankkeen kautta saanut sekä sitä, millaisia asioita nuoret kokivat tärkeäksi oman tilanteensa edistymiseksi. Palveluohjauksen käsite sekä aihealue oli nuorille hieman haastava, vaikkakin sitä avattiin haastattelun aikana sekä tarkentavilla kysymyksillä. Ymmärsin myöhemmin, että minun olisi ollut järkevää muokata tämän teeman kysymykset erilaisiksi jo suunnitteluvaiheessa. Löysin haastatteluaineistosta kuitenkin laadukkaaseen palveluohjaukseen olennaisesti liittyviä asioita kuten esimerkiksi yksilöllisen elämäntilanteen huomioiminen, asiakaslähtöisyys, oman työntekijän merkitys, etuuksien ja hakemusten hoitaminen. Näiden esiin nousseiden asioiden kautta löysin niitä tekijöitä, jotka nuoret ovat kokeneet tärkeäksi omien asioidensa selvittämisessä.

Hankkeen tuomista hyvinvointivaikutuksista nuorilta kysyttiin haastatteluissa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin käsitteiden kautta. Hyvinvoinnin osa-alueella esiin nousi erityisesti nuorten sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistuminen ja sosiaalisen verkoston karttuminen. Toiminnassa mukana olo oli tuonut nuorten arkeen ja päiviin sisältöä ja arkirytmää, joka oli vaikuttanut edistävästi nuorten kokemuksiin elämänhallinnasta. Fyysisen kunnon parantuminen sekä uudet liikuntakokeilut näyttäytyivät tärkeänä osana toimintaa. Nuorten kokemuksissa nousi esille psyykkisen hyvinvoinnin paraneminen sekä se, että toiminnassa oli otettu huomioon heidän psyykkinen vointi, mieliala ja päivien ja toimintakyvyn erilaisuus.

Koulutus- ja työllistymisvalmiuksista keskusteltaessa ei noussut juurikaan varsinaiseen työllistymiseen liittyviä asioita vaan ennemminkin keskustelua käytiin ammatillisesta koulutuksesta sekä siitä, miten heitä on tuettu koulutusvalmiuksien vahvistamisessa ja mahdollisessa ammatinvalinnassa. Kaikissa vastauksissa nousi esiin se, että koulutuksesta oli keskusteltu hanketyöntekijöiden kanssa ja oma ala oli vähitellen selkiytymässä. Osa vastanneista oli parhaillaan ammatillisessa koulutuksessa tai lähdössä jatkamaan loppuun aiemmin keskeytyneitä opintoja.

4.3 Tutkimusetiikka

Tutkimuseettisten tekijöiden huomioiminen on ollut opinnäytetyön ideoinnista lähtien mukana vahvasti. Move On! -hankkeessa töitä tehdään erityisen herkän asiakasryhmän kanssa ja usein myös hyvin arkaluontoisten ja kipeiden elämäntapahetkien äärellä. Pohdimme hanketyöntekijöiden kanssa etukäteen niitä huomioitavia asioita, joita tämän opinnäytetyön tekemiseen ja haastatteluihin liittyi. Tällaisia tekijöitä ovat erityisesti haastateltavien yksityisyyden suoja ja tunnistamattomuus läpi prosessin. Näiden lisäksi koin erityisen tärkeäksi muotoilla haastattelutilanteesta mahdollisimman rennon ja luontevan, jotta nuoret saisivat positiivisen kokemuksen, jossa jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan omin sanoin. Sain kaikilta haasteltavilta suostumuksen äänittää haastattelut vanhan puhelimeni salnelutoiminnolla ja koen, että haastatteluiden äänittäminen vaikutti suotuisasti haastattelutilanteen tunnelmaan ja ilmapiiriin. Haastatteluiden äänittäminen myös mahdollisti minun keskittymisen muistiinpanojen kirjoittamisen sijaan itse läsnäoloon ja keskustelemaan vuorovaikutustilanteen luomiseen.

Haastattelutilanteessa oli tärkeää huomioida alusta saakka, että haastattelutilanne voi tuntua joistain nuorilta epämiellyttävältä ja joistain asioista nuorten voi olla haastavaa tai jopa mahdotonta kertoa minulle. Kuten kaikessa tutkimuksellisessa työskentelyssä, on mahdollista, että haastateltavat ovat siten jättäneet tietoisesti kertomatta joitain asioita, joita eivät halunneet kanssani jakaa tai osittain myös siksi, etteivät haastattelutilanteessa huomanneet asiasta kertoa. Mielestäni haastattelutilanteet olivat tunnelmaltaan rentoja ja sellaisia, että nuorten oli

mahdollista kertoa niistä tekijöistä, joista he sillä hetkellä kokivat tärkeäksi minulle kertoa. Annoin haastateltaville mahdollisuuden kertoa myös arkaluontoisemmista asioista mutta en lähtenyt kysymyksillä jatkamaan niihin syventymistä vaan ohjasin keskustelua pysyttelemään haastatteluteemoissa.

Move On! -hanke ja sen tarjoamat tukitoimet ja palvelut sulautuvat käytännön tasolla hyvin vahvasti muuhun KRIS-Oulu ry:n toimintaan ja tämä näkyi myös osaltaan nuorten vastauksissa. On ymmärrettävää, että nuorille palvelun asiakkaille tietynlaiset hanke- ja järjestötoiminnan rajat ja toteutuminen eivät näy niin selkeänä kuin ne teemahaastattelun kysymyksenasettelussa nousivat esille. Ennen haastattelua kerroin haastateltaville, mitä tarkoitan kysyessäni hankkeen toiminnasta mutta aineistoa käsiteltyäni on hyvin todennäköistä, että vastauksissa nousi esiin myös nuorten kokemuksia KRIS-Oulu ry:n toiminnasta yleisesti. Koen, että tämän työn tavoitteena on kuitenkin ollut tuoda esiin niitä tekijöitä ja vaikuttimia, jotka ovat parhaimmalla tavalla auttaneet ja edistäneet nuorten tilannetta sekä vahvistaneet heidän hyvinvointiaan. Haastatteluissa nousi esiin myös nuorille tärkeäksi muodostuneita asioita ja tapahtumia, joita jouduin rajaamaan pois aineiston käsittelystä, sillä ne eivät selkeästi liittyneet hankkeen tarjoamaan toimintaan.

Tulkintojen ja johtopäätösten tekeminen aineistosta oli minulle haastava vaihe, koska koin epävarmuutta taidoistani tulkita nuorten vastauksia, sillä minulla ei ollut aiempaa kokemusta tämänkaltaisesta, tutkimuksellisesta työskentelystä. Minun tuli useaan otteeseen pysähtyä vastausten äärelle ja pohtia, tuonko esiin todella nuoren kokemuksen vai epähuomiossa oman tulkintani nuoren kertomasta asiasta. Myös tästä syystä halusin nostaa aineistosta esiin suoria lainauksia nuorten vastauksista. Vaikka lopullinen aineisto ei ollut kovin laaja, olivat haastattelujen sisällöt varsin rikkaita ja niissä nousi esiin sellaisia tekijöitä, joita nuoret olivat kokeneet tärkeiksi vaikuttimiksi elämäntilanteensa suhteen.

5 HAASTATTELUTULOKSET

Tässä osiossa kuvaan teemahaastattelun mukaisessa järjestyksessä edeten haastatteluaineistosta esiin nousseita tekijöitä, vaikuttimia sekä nuorten kokemuksia. Koska tämän työn tarkoituksena on tuoda esiin nuorten ääni ja kokemus, päätin tuoda tekstiin myös suoria lainauksia aineistosta, jotta se kuvaisi paremmin nuorten kokemusmaailmaa ja auttaisi lukijaa hahmottamaan nuorten kertomaa paremmin.

5.1 Palveluohjaus ja asiointin tuki

Move On! -hankkeessa jokaisella nuorella on oma, nimetty työntekijä, jonka kanssa nuorella on mahdollisuus esimerkiksi käydä keskusteluita ja joka tukee yksilöllisemmin nuorta hänen tavoitteidensa saavuttamisessa. Omatyöntekijä voi myös nuoren halutessa olla tämän tukena esimerkiksi sosiaalitoimen ja TE-palveluiden palavereissa. Kaikista haastatteluista nousi esille tyytyväisyys siihen, että oma työntekijä tuntee nuoren tilanteen tarkemmin ja toimii tukihenkilönä, jonka puoleen voi ongelmatilanteissa kääntyä.

”Ohan se iso juttu, että on semmonen tutumpi henkilö, kenen kaa voi jutella.”

”mua ahistaa ihan hirveenä virastot ja soittaminen varsinki et mullon aina et (omatyöntekijä) on tullu aina mulle mukkaan.”

Pidemmän aikaa hankkeessa olleet nuoret kokivat oman työntekijän hyvin merkitykselliseksi muun muassa siksi, että yksi ihminen oli paremmin perillä heidän asioistaan sekä tunsu tarkemmin nuoren tuen tarpeet ja esimerkiksi psyykkisessä toimintakyvyssä huomioitavat seikat. Nuoret kertoivat saaneensa apua ja ohjausta esimerkiksi erilaisten etuuksien hakemiseen ja työttömyysturvaan liittyvien asioiden hoitamiseen verkkopalveluissa, puhelimitse ja paikan päällä virastoissa. Osalle vastanneista esimerkiksi etuuksien hakeminen oli jo tuttua mutta he tiesivät, että työntekijöiltä saisi ongelmatilanteissa apua. Vaikka omatyöntekijän merkitys oli useimmissa vastauksista tärkeä, nousi vastauksissa esille se, että myös

muilta KRIS:n työntekijöiltä oli mahdollista ja helppoa kysyä neuvoa ongelmatilanteissa.

”Koen, että kaikki on helposti lähestyttävää ja ne pyöriki tässä silleen, että ei oo missään lukittautunu vaan toimistoon, että pitäis uskaltaa sinne mennä että hei, tuli tämmönen juttu.”

”auttanu just nuissa Kelan asioissa ja tämmösissä että on päästy laittamaan asioita eteenpäin.”

Kaikki nuoret kertoivat tulleen kohdatuksi ja kuulluksi omasta tilanteestaan käsin. Nuorten mielenkiinnon kohteet olivat toimintaa ja kuntoutumista suunniteltaessa otettu hyvin yksilöllisesti huomioon.

5.2 Elämänhallinta ja hyvinvointi

Elämänhallinnan käsite on hyvin laaja ja se pitää sisällään niin moninaisia asioita, joten kävimme läpi haastattelussa nuorten ajatuksia heidän hyvinvoinnistaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin käsitteiden kautta. Vastauksissa nousi vahvimmin esille sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistuminen muun muassa vuorovaikutustaitojen ja uusien sosiaalisten suhteiden luomisen myötä. Vastauksissa hankkeen tarjoaman toiminnan kuvattiin tuoneen sisältöä elämään ja sen koettiin edistäneen nuorten päivärytmiä ja arjenhallintaa. Onnistumiskokemukset, työntekijöiltä saatu kannustava ja rohkaiseva palaute oli vahvistanut nuorten kokemusta omista kyvyistään ja mahdollisuuksistaan.

”et on uskaltanu ottaa kontaktia niinku muihinki ihmisiin, että oon silleen sosiaalisesti estyny ollu jotenki aikasemmin”

”Oon mä rohkaistunu täällä ollessa. Paljonki.”

Osassa vastauksista nousi erityisesti esiin nuorten kokemus kuulluksi tulemisesta ja kohtaamisesta. Onnistumisen kokemukset toiminnoissa ja positiivisen palautteen saaminen oli vahvistanut usean vastaajan uskoa omiin

mahdollisuuksiin ja kykyyn toimia. Nuorten mukaan toimintakyvyn vaihtelu ja päivien erilaisuus otettiin aina yksilöllisesti huomioon.

”ihan niinkö kysytykin sillai, että haluaisinko eikä vaan sillai, että nyt sinä teet tuon.”

”Että ne niinkö katto mistä mä täällä tykkään ja mitä mää tykkään tehdä niinku mikä mua auttais täällä eniten.”

”tosi hyvin on niinku huomioitu että on tietynlaisia rajoitteita omassa päässä, että ne ei kuitenkaan oo este tavallaan, että niitten rajoissa vaan toimitaan.”

Yli puolet vastanneista kertoi olleensa ennen hankkeeseen tuloa pääosin kotona tekemättä mitään ja he kokivat hankkeen tuoneen heidän elämäänsä sisältöä. Hankkeen tuomista hyvinvointivaikutuksista kysyttäessä nuoret toivat esiin joko fyysisen kunnon kohenemisen arkirytmien myötä tai muutoin uusien liikuntamuotojen ja mahdollisuuksien kautta, sillä osalle vastanneista liikkuminen on ollut osana elämää aina. Vastauksissa kannustaminen liikkeelle lähtemiseen ja fyysiseen aktiivisuuteen koettiin pääosin mukavaksi ja jokainen sai osallistua haluamallaan tavalla. Myös kieltäytyminen tarjotuista toiminnoista oli tehty nuorille helppoksi eikä kieltäytymisestä tarvinnut potea syyllisyyttä.

”ohan tässä tietenki kunto parantunu ku ei vaan kotona makkaa, että ku ei oo ollu harrastuksiakaan.”

”liikuntaa sitä on tullu ja sitä oon oottanu kovasti”

Neljä vastanneista toi esiin psyykkisen hyvinvoinnin lisääntymisen muun muassa itseluottamuksen, itsetuntemuksen, stressinhallinnan ja rohkaistumisen myötä. Hankkeessa mukana olon ja saadun tuen koettiin vaikuttaneen positiivisesti nuoren mielialaan ja psyykkiseen vointiin. Kahdessa vastauksessa nostettiin erityisesti esiin mielenterveyden haasteiden yksilöllinen huomioiminen kaikessa hankkeen toiminnassa sekä niiden vähitellen edennyt selättäminen ja rohkaistuminen

edetä elämässä eteenpäin. Mielestäni hyvin tärkeitä asioita vastauksissa olivat myös nuorten esille nostamat onnistumisen kokemukset ja rohkaisevan palautteen saaminen.

”aikasemmin on tuntunu siltä, että miksen voi olla normaali ku kaikki muutki käy viispäivästä viikkoo ja pitkiä päiviä että miksi minä en pysty...”

Nuorten kokemuksia sosiaalisen hyvinvoinnin edistymisestä

Kaikissa nuorten vastauksissa nousi esiin sosiaalisen hyvinvoinnin vahvistuminen ja nostan sen siksi tässä erilliseksi kappaleeksi. Suurin osa vastanneista kuvasi arkensa olleen ennen hankkeeseen mukaantuloa pääosin oleskelua kotona tekemättä oikein mitään. Oli hankkeen toimintaan mukaan tuleminen lähtökohdista sitten koevapauden toimintavelvoite, päihdekierteen katkaiseminen tai vain paikka jossa lähteä käymään – on hankkeessa mukanaolosta näiden vastausten pohjalta muodostunut tärkeä osa nuorten arkea ja elämää sekä merkittävä tuki heidän elämässään. Move On! -hanke oli tarjonnut kiinnostuksen näiden nuorten elämään ja arkeen sekä pysäyttänyt jo käynnissä olevan tai uhkaavan syrjäytymiskiirteen.

”niin kyllä se auttaa ettei tarvi kämpillä vaan makkoilla”

”nimenommaan iso merkitys, että en pitäs yhtään mahottomana ajatuksena, että tälläki hetkellä mä vaan makaisin kotona ja vaan oisin sillai, että ku ei mikkään kiinnosta.”

Nuorten vastausten mukaan hanke oli vahvistanut erityisesti heidän sosiaalista hyvinvointia ja luottamusta omiin voimavaroihin ja toimintakykyyn. Rohkaistuminen, psyykkisen voimien ja itseluottamuksen paraneminen olivat niitä tekijöitä jotka ovat osaltaan voineet vaikuttaa sosiaalisen kanssakäymisen helpottumiseen sekä uusien sosiaalisten suhteiden ja verkostojen luomiseen. Näiden voidaan katsoa olevan jo merkittäviä edistysaskeleita syrjäytyneiden nuorten elämässä sekä suhteessa heidän tulevaisuuden näkymään. Vertaistuen merkitys

nousi erityisesti yhdessä vastauksessa hyvin merkittävästi esille ja koin tärkeäksi tuoda sen esiin, sillä kyseinen nuori oli kokenut hankkeen edistäneen omaa hyvinvointiaan merkittävästi.

”Niinkö helppo olla ihmisten kanssa, jotka on kokenu samaa mitä sä ite oot.”

”täällä huomaa ihmisistä, että ne haluaa etteenpäin niinku mä ite haluan sitä, niin se motivoi kans mua.”

Erilaiset käsityö- ja nikkarointihommat olivat pääasiassa niitä toimintoja, joihin nuoret olivat toimintakeskuksessa osallistuneet mutta myös ruoanlaitto ja kodinhoidolliset tehtävät kuuluivat vuorollaan kaikille kävijöille ja tämä koettiin osaksi arjen toimintaa. Aineistosta nousi esille uusien taitojen oppiminen ja positiivisten kokemusten saaminen erilaisista tehtävistä, joihin nuoret olivat päässeet osallistumaan.

5.3 Koulutus- ja työelämävalmiuksien edistäminen

Nuorten vastauksissa tuli esille, että erityisesti koulutuksesta ja siihen liittyvistä suunnitelmista ja toiveista oli heidän kanssaan keskusteltu. Osa vastanneista oli käynyt hanketyöntekijän kanssa tutustumassa ammatillisen koulutuksen tarjontaan ammattikoulun avoimilla ovilla, vaikkakaan käynnit eivät olleet antaneet nuorten mukaan heille juurikaan mitään uutta. Oman uran tai ammatillisen koulutuksen hahmotteleminen oli kuitenkin selkeästi käynnissä kaikilla vastanneilla ja esimerkiksi onnistumiskokemukset työtehtävissä olivat vahvistaneet uskoa omiin mahdollisuuksiin tulevaisuuden suhteen.

”siis ihan onnistumisen kokemuksia, ettei pelkästään aina sitä että empä taaskaan pystyny tai en taaskaan saanu aikaseksi.”

Kaksi vastanneista kertoi olevansa parhaillaan ammatillisessa koulutuksessa tai lähdössä lähiaikoina suorittamaan aiemmin keskeytyneitä opintojaan. Loput vastanneista kertoivat ammatillisen koulutuksen suunnan olevan hiljalleen

selkiytymässä ja heillä on tarkoituksena hakea ammatilliseen koulutukseen vuoden sisällä tai sopivan koulutuksen tullessa hakuun. Koska suurimmalla osalla vastanneista ei ole taustallaan ammatillista koulutusta, on nuorten saama uraohjaus ja koulutusvalmiuksien edistäminen olleet niitä tekijöitä, joiden kautta tähdätään työllistymiseen. Nuoret kuvasivat saaneensa valmiuksia koulumaailmaan muun muassa tietokoneen käytön harjoittelun sekä koulukäyntien kautta. Osaltaan nuoret kuvailivat myös hankkeessa mukana olon rytmittäneen heidän arkeaan siten, että koulussa käyminen voisi olla tulevaisuudessa mahdollista.

”mua niinku valmisteltiin, että joo siellä (koulumaailmassa) on niinku tämmöstä ja tämmöstä nykyään ja näin, että kyllä ne valmisteli aika hyvin siihen.”

Kaikilla haastatteluun osallistuneilla nuorilla heidän elämäntilanne ja elämänhallinta oli tällä hetkellä suhteellisen tasainen ja he tiesivät mihin he ovat seuraavaksi elämässään etenemässä. Ne vastanneet joilla ammatillinen koulutus oli ajankohdasta, kuvasivat saaneensa hankkeesta hyvää kokemusta koulutusta ja sosiaalista kanssakäymistä ajatellen. Nuoret pääsääntöisesti uskoivat omiin mahdollisuuksiinsa edetä elämässä eteenpäin ja vaikeiden ajanjaksojen olevan nyt takana. Eräässä vastauksessa tuli esiin mielestäni hienosti se, kuinka nuori oli alkanut uskoa mahdollisuuksiinsa työskennellä tulevaisuudessa nuorten parissa, kun aiemmin hän ei ollut uskonut kykenevänsä lainkaan sellaiseen työhön sosiaalisissa tilanteissa oireilun vuoksi. Työelämävalmiuksista kysyttäessä osa vastanneista kertoi hankkeesta ja kuntouttavassa työtoiminnassa olon antaneen hyviä kokemuksia liittyen työelämätaitoihin ja työyhteisöissä toimimiseen. Yksi vastanneista haluaisi tulevaisuudessa olla töissä KRIS-Oulu ry:n kaltaisessa toiminnassa. Kuntouttavan työtoiminnan pelisäännöt olivat antaneet osalle vastanneista hyviä kokemuksia työelämän käytännöistä ja vastuullisuudesta.

5.4 Hankkeen merkityksestä

Kaikissa nuorten vastauksissa nousi esiin, että KRIS-Oulu ry:n toimintakeskukseen on helppoa tulla omana itsenään. Toiminnan ilmapiiriä kuvattiin nuorten vastauksissa muun muassa rennoksi, mahtavaksi ja kuntoutumista edistäväksi.

Mielestäni vastauksissa nousi esille hyvin vahvasti se, että KRIS:n toimintakeskus on osoittautunut näille haastatteluun osallistuneille nuorille helposti lähestyttävänä, matalan kynnyksen paikkana jonne on helppoa saapua ilman pelkoa leimaantumisesta. Move On! -hanke koettiin kaikissa vastauksissa merkitykselliseksi, pisimpään mukana olleiden kohdalla kuitenkin vahvemmin kuin niiden, jotka olivat olleet vähemmän aikaa mukana. Move On! -hanke on näiden nuorten kokemusten pohjalta lisännyt heidän osallisuuttaan omaan elämäänsä mutta myös mahdollistanut kiinnittymiseen johonkin yhteisöön sekä toimintaan jollaista heillä ei ennen hanketta ole elämässään ollut.

Vertaistoiminnasta ja vertaistuen merkityksestä puhutaan nykyään sosiaali- ja terveysalan kentällä paljon ja se on yksi toimintamuoto, joka edistää usein kuntoutujien tilannetta, sillä he pääsevät jakamaan kokemuksiaan ihmisten kanssa jotka ovat myös kokeneet elämässään samankaltaisia kokemuksia ja painineet samankaltaisten elämänhaasteiden kanssa. Haastatteluaineistosta nousi esiin nuorten yleinen, kokonaisvaltainen tyytyväisyys hankkeen olemassaoloon ja työntekijöiden tarjoamaan tukeen ja ohjaukseen. Työntekijöiden toimintaan oltiin kaikissa vastauksissa tyytyväisiä ja työntekijät koettiin helposti lähestyttäviksi ja rennoiksi, ihmisiksi jotka tietävät paljon asioista liittyen muun muassa taloudellisten asioiden hoitoon tai asunnon hankintaan. Yli puolet vastanneista näki tulevaisuuden kirikkaampana kuin hankkeeseen mukaan tulon aikaan ja kaikki nuoret kuvasivat elämäntilanteensa edenneen hankkeessa olon aikana parempaan suuntaan. Vaikuttimia on voinut luonnollisesti olla muitakin kuin hankkeen myötä tulleet, mutta nuorten saamaan ohjauksen ja tuen voi vastausten perusteella vaikuttaneen ainakin osittain nuorten kohentuneeseen elämäntilanteeseen.

Nuorten esittämiä kehittämisideoita

Kaikki vastanneet olivat hyvin tyytyväisiä Move On! -hankkeen kautta saamaansa tukeen ja ohjaukseen eivätkä kokeneet merkittävää tarvetta muuttaa toiminnassa mitään. Muutamassa vastauksessa nousi kuitenkin esille toive yhteisöllisistä projekteista tai toiminnoista, joita toteutettaisiin enemmän yhdessä ja porukalla. Eräs vastanneista koki, että työtehtävät toimintakeskuksessa eriytyvät herkästi miesten ja naisten välillä siten, että esimerkiksi naiset tekevät käsitöitä ja miehet

puutöitä. Vastaja koki tämän välillä vaikeuttavan toisiin kävijöihin tutustumista. Kahdessa vastauksessa toivottiin kesäajalle enemmän puutarhanhoitoa ja ulko-hommia, jotta toimintaa ja ihmisiä saataisiin enemmän ulos.

”ehkä enemmän toivois vielä semmosta yhteistä tekemistä”

”voishan täällä vähän enemmän niinkö puhaltaa yhteen hiileen...”

Tyytyväisyydestä kertoo se, ettei valtaosa vastanneista halunnut mitään muutet-tavan vaan toiminnan toivottiin pysyvän juurikin sellaisena kuin se on. Myös työn-tekijöiden tavoittaminen koettiin helpoksi ja heidän toimintaansa oltiin tyytyväisiä. Myös KRIS:n toimintatiloihin oltiin vastauksissa tyytyväisiä. Yksi vastanneista kuvasi kehitysideoista kysyttäessä kivasti sitä, miten toimintaa aina vain ”paranta-malla” käännetään jo toimivat jutut herkästi huonompaan;

”ei mun mielestä pitäs muuttaa mitään, ku monesti jos sitä hyvää al-kaa muuttan vielä paremmaksi niin sitten se menee (näyttää kädel-lään suuntaa alaspäin).”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Move On! -hankkeessa pyritään tavoittamaan nuoria, jotka ovat erinäisistä syistä ajautuneet syrjään yhteiskunnasta ja eivät välttämättä tiedä, minne seuraavaksi mennä ja mistä hakea apua. Hanke on onnistunut kiinnittämään toimintaansa useita nuoria ja kyennyt vahvistamaan näiden nuorten uskoa omiin mahdollisuuksiinsa ja vahvistamaan heidän osallisuuden kokemuksia.

Sosiaalista osallisuutta voidaan kuvata subjektiivisena ilmiönä, joka syntyy sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja johon liittyy kokemuksellinen ja henkilökohtainen tunne. Siinä on keskeistä kuuluminen yhteisöön tai yhteiskuntaan sekä kokemus omista vaikutusmahdollisuuksista oman elämän kulkuun. Sosiaalisen osallistumisen tunnetta voidaan edistää, sillä osallisuus on vuorovaikutusta. Osallisuuden ja osallistumisen välillä on myös eronsa. Osallistuminen on prosessi ja keino sosiaalisen osallisuuden edistämiseksi ja se voi olla siten osa sosiaalista osallisuutta. Täten sosiaalinen osallisuus on käsitteenä osallistumista laajempi. Käsitteen subjektiivisuuden vuoksi on mahdollista, että joku ihminen kokee enemmän osallisuutta vähemmällä osallistumisella kuin toinen, joka osallistuu ahkerasti. (Leemann, Kuusio & Hämäläinen 2015, 5.)

Move On! -hankkeessa olevien nuorten elämäntilanne voi lähtötilanteessa olla joskus hyvin kaoottinen ja sekava. Ensisijaista onkin tuolloin pyrkiä rauhoittamaan tilanne ja selvittää esimerkiksi nuoren asumiskuviot, perustoimeentulo ja taloudellinen tilanne tai esimerkiksi akuutin päihde- ja/tai mielenterveyshoidon tarve. Vasta tilanteen ja voinnin tasaannuttua on nuorten kanssa mahdollista alkaa keskustelemaan tulevaisuuden suunnitelmista ja tavoitteista, etenemisaskelista sekä tuen tarpeista. Hankkeessa nuoret kohdataan aina heidän yksilöllisestä tilanteestaan käsin eikä asiakkuus koskaan pääty, vaikka retkahduksia tai muunlaisia takapakkeja elämässä tulisi. Haastatteluaineiston käsitteleminen vahvisti näkemystäni siitä, että Move On! -hankkeen kautta nämä nuoret ovat löytäneet elämäänsä sellaisen kiinnostuksen, joka on läsnä heidän arjessa ja toimii tietynlaisena tukiverkkona elämässä. Vaikka haastateltavien joukko on varsin pieni eikä laajoja yleistyksiä voi siten tehdä, kuvaa nuorten esiin nostamat kokemukset

sitä merkitystä, jota myös hankkeessa työskentelevät ovat toiminnallaan tavoitelleet.

Haastavissa elämäntilanteissa ja joskus monialaisiin ongelmiin ajautuneen nuoren tavoittaminen ja kiinnittyminen johonkin konkreettiseen on hyvin tärkeä osa Move On! -hankkeen toimintaa. Haastatteluaineistosta esiin nouseva inhimillinen ja käytännönläheinen työote on se tekijä, joka tekee Move On! -hankkeesta merkityksellisen ja tärkeän näille nuorille. Haastatteluaineiston perusteella voi todeta, että nuorten kokemuksissa esiin nousseet tekijät, kuten kohtaaminen ja kuulluksi tuleminen ovat ensisijaisen tärkeitä asioita siinä, että nuori kokee olonsa tervetulleeksi ja turvalliseksi. Nuoret kuvasivat saaneensa vilpittömiä onnistumisen kokemuksia ja palautetta, jollaisen voima ja merkitys voi olla äärimmäisen tärkeä näille nuorille, joilla on taustallaan merkittäviä monialaisia elämänhaasteita ja myös äärimmäisen turvattomia kokemuksia ja tapahtumia. Laajemmissakin, sosiaalialan asiakkuutta käsitelleissä tutkimuksissa (esim. Aaltonen ym. 2015, Saikkonen ym. 2015) korostuu nuorten palveluissa omatyöntekijän merkitys sekä moniammatillinen ja matalan kynnyksen toiminta, jossa nuoret kohdataan yksilöllisesti ja heidän tilanteestaan käsin. Tämä toteutuu haastatteluaineiston perusteella myös Move On! -hankkeessa varsin hyvin, sillä nuoret saavat hankkeen kautta omatyöntekijän jonka kanssa yhdessä suunnitella toimintaa ja asettaa tavoitteita. Omatyöntekijän kanssa on myös mahdollista käydä luottamuksellisesti läpi niitä asioita, joissa tuen tarvetta tai elämänhaasteita ilmenee sekä tehdä yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa. Nuorelle voi olla hyvin tärkeää, ettei hänen asioistaan tietää tarkemmin vain muutamat ihmiset ja hän voi luottaa siihen, että asioita käsitellään luottamuksellisesti.

Nuoret luukulla -aineistossa työntekijät kuvasivat nuorten asiakkuuden haurautta ja kohtaamisen merkitystä. Aineistoon haastatellut työntekijät näkivät tärkeäksi nuorten kanssa työskenneltäessä, että nuori kokee saaneensa apua ja kiinnostuu ja motivoituu jostain. Jokaisen nuoren kohdalla tulisikin heidän mukaansa löytää nuoren ”oma juttu” joka vahvistaisi etenemistä eteenpäin. (Aaltonen ym. 2015. 50-52.)

Move On! -hankkeen yhtenä painopisteenä on edistää nuorten koulutus- ja työelämävalmiuksia sekä kehittää nuorten osaamista. Haastatteluun osallistuneilla nuorilla oli kaikilla joko selkiytynyt tai selkiytymässä oma koulutusala. Heillä kaikilla oli suunnitelma, milloin koulutukseen on ajankohtaista ja mahdollista lähteä hakeutumaan ja toisaalta myös kasvanutta ymmärrystä siitä mitä kouluttautuminen ja opiskelu heiltä itseltään vaatii ja kuinka se esimerkiksi vaikuttaa heidän taloudelliseen tilanteeseen. Tämä on mielestäni iso askel siihen tilanteeseen, josta nuoret ovat lähteneet hankkeeseen tullessa liikkeelle. Hankkeen sekä hanketyöntekijöiden tarjoama tuki ja ohjaus on vastausten perusteella olleet vaikuttavat, joka on edistänyt nuorten uskoa omiin mahdollisuuksiin ja kirkastanut heidän tulevaisuuden näkymää. Move On! -hankkeen erityisyys on osaltaan myös siinä, että he työskentelevät lainrikkojataustaisten nuorten kanssa ja pyrkivät edistämään rikoksetonta elämäntapaa, jotta rikoskierre ei uusiutuisi. Se ennakkoluuloton tuki, jonka esimerkiksi vankeudesta vapautuva nuori osakseen hankkeesta saa, voi olla ensisijaisen tärkeää sen suhteen, millaisia valintoja hän tulevaisuudessa tekee.

7 POHDINTA

KRIS-Oulu ry on hyvin lämminhenkinen ja käytännönläheinen toimija, jossa näyttäytyy vahvasti se, että jokainen ihminen kohdataan ennakkoluulottomasti ja omana itsenään. Haastatteluaineiston käsitteleminen vahvasti omaa kokemustani KRIS-Oulu ry:n toiminnasta oman harjoittelujakson ja opinnäytetyöprosessini pohjalta. Tästä syystä uskon, että hankkeessa mukana olevat nuoret ovat vastausten mukaisesti aidosti tyytyväisiä saamaansa tukeen ja ohjaukseen. Koen, että erityinen merkitys Move On! -hankkeessa mukana olevilla nuorilla on siinä, miten heidät on alusta saakka kohdattu yksilöllisesti ja ilman ennakkoluuloja, joita erityisesti päihde- ja lainrikkojатаustaiset asiakkaat tuovat usein asiakkuuden kokemuksissaan esiin. Päihdeongelmiin ja rikolliseen elämäntapaan liittyy vielä tänä päivänä hyvin vahvoja ennakkoluuloja ja leimaantumista, joita asiakkaat kohtaavat arkisissa tilanteissa ja hakeutuessaan erilaisiin palveluihin ja tukitoimiin. Vaikka osalla vastanneista oli jo taustallaan rikostuomioita, olivat näiden vastanneiden kokemukset hankkeen kautta saamastaan tuesta sellaisia, että ne epäilemättä tukevat heidän rikoksetonta elämäntapaansa sekä vahvistavat heidän mahdollisuuksia ja edellytyksiä osallistua yhteiskunnan toimintaan.

Näiden syrjäytyneiden ja syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kiinnittyminen johonkin tukitoimeen on ensisijaisen tärkeää, että heitä voidaan tukea ja ohjata etenemään elämässään sekä tekemään niitä heidän hyvinvointiaan edistäviä valintoja. Esimerkiksi nuoren ohjautuminen ja pääsy päihdehoitoon, asunnon saaminen, perustoimeentulon turvaaminen jotka ovat äärimmäisen tärkeitä edellytyksiä ihmisen elämässä. Kuten kaikessa sosiaalialan työssä, myös Move On! -hankkeen nuorten erityisen haastavien elämäntilanteiden kanssa työskennellessä luottamuksellisen asiakassuhteen rakentaminen, nuoren kuulluksi tuleminen ja kohtaaminen näyttäytyvät erityisen tärkeinä tekijöinä. Nämä tekijät voivat vaikuttaa hukkateille omassa elämässään ajautuneen nuoren sisäisen turvallisuuden tunteen muodostumiseen ja sitä kautta eheytymiseen.

Kolmannen sektorin toimijana myös ammattilaisen asema on hyvin erilainen kuin esimerkiksi viranomaistaholla ja se varmasti vaikuttaa näiden nuorten kokemukseen ja asiakassuhteen muodostumiseen. Kun lähtökohtana asiakkuudessa ei ole

ensisijaisesti esimerkiksi rajoittaminen vaan nuoren kohtaaminen hänen tilanteestaan käsin – antaa se varmasti hyvin erilaisen pohjan yhteistyölle nuoren kanssa. Siksi Move On! -hankkeen kaltaista, kolmannen sektorin tarjoamaa toimintaa tarvitaan erityisesti haastavissa elämäntilanteissa oleville nuorille, sillä heidän tavoittaminen ja sitouttaminen avun ja tuen piiriin voi olla pitkäjänteistä ja ihmisläheistä työtä vaativaa. Koen, että järjestötoimijat ovat tärkeitä linkkejä monien erityisryhmien asiakkaiden kanssa työskenneltäessä. Hankkeessa nuorten kanssa voidaan käydä ohjaavaa keskustelua siitä, miten erilaiset sosiaaliturvaan tai työvoimapolitiisiin toimenpiteisiin liittyvät tekijät vaikuttavat hänen tilanteeseensa ja nuori voi eri tavoin ymmärtää niiden merkityksen omassa elämässään. Myös muihin tukitoimiin ja hoitoon ohjautuminen voi olla nuorelle helpompaa, kun saattajana toimii esimerkiksi omatyöntekijä ja asioita voidaan hoitaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Ajatuksia opinnäytetyöprosessista

Opinnäytetyön tekeminen on ollut minulle tietynlainen AMK-opintojen koetinkivi, jollaiseksi olen sen toisaalta varmasti myös itse muodostanut. Tutkimuksellinen työskenteleminen on ollut minulle hyvin vierasta mutta osin juuri tästä syystä minulle on ollut opintojen alusta saakka selvää, että haluan toteuttaa opinnäytetyön yksin. Koin opinnäytetyöprosessin aikana haasteelliseksi päätösten ja valintojen tekemisen, joita opinnäytetyön tekeminen luonnollisesti vaatii. Nuorten syrjäytymisen moniulotteiseen käsitteeseen perehtyessä kasvoi toisaalta palo päästä tekemään työtä mutta toisaalta epämieluisa tunne siitä, että minun on tehtävä merkittäviä rajauksia ja linjanvetoja, jotta opinnäytetyöstä ei tulisi liian rönsyilevä. Työskenteleminen tämän kiinnostavan ja moniulotteisen aiheen parissa on ollut kuitenkin antoisaa, vaikkakin etenkin kesän ja syksyn 2018 aikana opinnäytetyön tekeminen töiden ohella on vaatinut pinnistelyä ja eteneminen on ollut ajoittain varsin hidasta. Koen, että tästä työstä muotoutui kuitenkin tekijänsä näköinen ja onnistuin tavoitteessani päästä tekemään opinnäytetyö, jossa sosiaalialan asiakkaan ääni ja kokemus pääsevät esiin.

Halusin opinnäytetyössäni tuoda esiin nuorten äänen ja kokemuksen Move On! -hankkeen toiminnasta, sillä sosiaalialalla kuljetaan vielä usein niin sanotusti

asiantuntijuus edellä. Asiakkaan oma mielipide ja kokemus omasta elämäntilanteestaan saattaa jäädä valitettavan vähäiselle huomiolle, joskus sosiaalialan ammattilaisen jopa huomaamatta ohjatessa tilannetta johonkin suuntaan. Sosiaalialan työhön kuitenkin kuuluu olennaisena osana asiakkaan rinnalla kulkeminen ja vuoropuhelu siitä, miten asiakas itse kokee oman tilanteensa ja tuen tarpeensa. Joskus avaimet ratkaisuksi voivat olla juurikin asiakkaalla itsellään ja niitä täytyy vain kyetä etsimään yhdessä asiakkaan kanssa. En osaa ajatella sellaista erityisryhmää tai asiakaskuntaa, jonka ääntä emme ammattilaisina voisi kuulla tai ainakin pyrkiä tekemään töitä sen eteen, että he tulisivat kuulluksi paremmin. Tasavertainen yhteistyö, vuorovaikutus ja inhimillisyys ovat kuitenkin niitä sosiaalialan ydinjuttuja, joita ei tulisi toiminnassa unohtaa. Olen aiemman sosiaalialan työkokemuksen myötä havahtunut siihen todellisuuteen, että ammattilaisella on vielä usein vaarana käyttää asiakassuhteessaan valtaa ja tämän valtasuhteen tunnistaminen on äärimmäisen tärkeää. Koen järjestösektorin tekemän työn hyvin merkittävänä ja toivon, että se saa tulevaisuudessa enemmän arvostusta ja monimuotoisia yhteistyökuvioita osana sosiaali- ja terveysalan työkenttää.

Opinnäytetyön ideointiin ja toteutukseen olen saanut tukea myös alusta saakka Move On! -hankkeen työntekijöiltä. Teemahaastattelurunko muotoutui lopulta keväällä 2018 hankkeen sisällön kautta ja pääsin toteuttamaan haastatteluja. Alkuun oli epävarmuutta siitä, saanko tehtyä nuorten kanssa suunnittelemani viisi haastattelua mutta lopulta haastateltavat löytyivät hanketyöntekijän avustuksella ongelmitta. Kaikki haastateltavat antoivat luvan nauhoittaa haastattelun, ja se helpotti myöhempää aineiston työstämistä. Haastateltavat olivat hyvin erilaisista taustoista ja koin ensin hyvin haastavaksi löytää aineistosta niitä kokemuksia, joita etsin. Aineiston työstäminen ja pureskeleminen ajan kanssa kuitenkin vähitellen auttoi näkemään aineiston sisälle. Toisaalta juuri tasapainoilu tulkintojen ja johtopäätösten tekemisen sekä omien, harjoittelun kautta saamieni KRIS-kokemusten välillä oli se haaste, jonka kanssa usein painin. Vaikka minulla on kokemus KRIS-toiminnan merkityksestä, en voinut olettaa raportoinnissani, että hanke on näyttänyt tällaisena myös asiakkaille. Koin erityisen tärkeäksi nostaa esiin niitä merkityksellisiä kohtaamisen kokemuksia ja kohtaamisen hetkiä, joita

nuoret haastatteluissa toivat esiin. Toivon, että ne myös kuvaavat tätä työtä lukeville sitä kokemusmaailmaa, jossa useat nuoret elävät.

Näin opinnäytetyöprosessin lopulla toki koen, että olisin joissain kohtaa voinut toimia eri tavoin. Haastattelurungon työstäminen ja koehaastattelun toteuttaminen olisi varmasti tuonut esiin sellaisia epäkohtia ja kysymysten asetteluun liittyviä seikkoja, joita olisin voinut varsinaisia haastattelutilanteita varten korjata. Avaavia kysymyksiä olisi voinut olla enemmän ja ne olisivat voineet olla tarkempia, mutta toisaalta ne olisivat taas voineet johtaa liian johdateltuihin vastauksiin mikä taas olisi heikentänyt työn luotettavuutta. Koen, että useammat haastattelukerrat olisivat voineet mahdollisesti syventää nuorten kertomia kokemuksia tai tuoda esiin enemmän toiveita ja kehitysideoita hankkeen suhteen.

KRIS-Oulu ry:ssä tehdään merkittävää työtä myös aikuisten, yli 29-vuotiaiden henkilöiden kanssa, joten tulevaisuudessa myös heidän ajatuksia järjestön toiminnasta sekä kokemusasiantuntijuuden merkityksestä voisi olla mielenkiintoista lukea esimerkiksi opinnäytetyön muodossa. Myös ennaltaehkäisevä nuorisotyö ja kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen oppilaitostyössä ja nuorille suunnatuissa tapahtumissa on sellaista, josta toivoisi puhuttavan enemmän ja sen työn vaikutuksista olisi mielestäni arvokasta kuulla enemmänkin. Toivon, että päihde- ja lainrikkojataustaisten henkilöiden kanssa työskentelyyn liittyvä leimaantuminen hälvenee ja nämä ihmiset saisivat ennakkoluulotonta tukea silloin, kun he ovat sitä valmiita ottamaan vastaan. Varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisevä työ lasten ja nuorten sekä heidän perheidensä parissa on kuitenkin se, millä asioihin voidaan pyrkiä vaikuttamaan ennen ongelmien monimutkaistumista ja siihen työhön tulisi mielestäni panostaa yhteiskunnassamme vahvemmin.

LÄHTEET

Aaltonen, S., Berg, P., & Ikäheimo, S. 2015. Nuoret luukulla. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseuran verkkojulkaisuja 84. Viitattu 2.5.2018 <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretluukulla.pdf>

Alasuutari, P.2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4.uudistettu painos. Riika: Inprint

Alueuudistus, 2018. Sote-uudistuksen tavoitteet. Viitattu 30.9.2018 <https://alueuudistus.fi/soteuudistus/tavoitteet>

Eskola, J & Vastamäki, J. 2010. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: WS Bookwell Oy

Nuoret liikkeellä 2010. Euroopan unionin tiedoksianto KOM(2010). Aloite nuorten potentiaalın vapauttamiseksi tavoitteena älykäs, kestävä ja osallistava kasvu Euroopan unionissa. Viitattu 7.5.2018 http://europa.eu/youthonthe-move/docs/communication/youth-on-the-move_FI.pdf

Harkko, J. 2013.Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisuja 1/2013. Viitattu 12.5.2018 https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/trvj_1+2013.pdf

Hiilamo, H., Määttä, A., Koskenvuo, K., Pyykkönen, J., Räsänen, T. & Aaltonen, S. Nuorten osallisuuden edistäminen. Selvitysmiehen raportti. DIAK puheenvuoroja 11. Helsinki. Viitattu 17.5.2018 http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/133266/Puheenvuoro_11_978-952-493-298-1.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Hänninen, S. & Karjalainen, V. 2012. Työttömien ja vaikeassa asemassa olevien terveyteen ja toimintakykyyn vaikuttaminen. Julkaisussa Hänninen, S & Junnila, M (toim.) Vaikuttavatko politiikkatoimet. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print Oy

Jokinen, K. 2014. Nykynuoret ja siirtymät aikuisuuteen. Julkaisussa Vehkalahti, K & Suurpää, L. (toim.) Nuoruuden sukupolvet. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 152. Tampere: Juvenes Print Oy

Järjestöjen asema sote -ja maakuntamallissa 2018. Maakunta- ja sote-uudistus 8.3.2018. Viitattu 12.5.2018 <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/5274232/08+J%C3%A4rjest%C3%B6jen+asema+sote-+ja+maakuntamallissa.pdf/000006fc-e1ad-4b76-a78f-5335ce0ac2cc/08+J%C3%A4rjest%C3%B6jen+asema+sote-+ja+maakuntamallissa.pdf.pdf>

Kananen, J.2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Juvenes Print Oy

Karttunen, A., Kettunen, A. & Piirainen, K. 2013. Yhteistyöllä hyvinvointia. Järjestöjen välinen ja järjestö-kuntayhteistyö hyvinvoinnin lisääjänä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisu. Viitattu 18.5.2018

<http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/140481/C31%20ISBN%209789524932127%20%282%29.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

KRIS 2018a. Historia. Viitattu 30.4.2018 <https://kris.fi/historia/>

KRIS 2018b. KRIS-Suomen keskusliitto. Viitattu 30.4.2018 <https://kris.fi/kris-suomen-keskusliitto-ry/>

KRIS-Oulu ry 2018a. Viitattu 7.5.2018 <https://kris.fi/kris-oulu-ry/>

KRIS-Oulu ry 2018b. Move On! -hanke. Viitattu 3.5.2018 <https://kris.fi/kris-oulu-ry/moveon-hanke/>

KRIS-Oulu ry 2018c Viitattu 14.5.2018 <https://kris.fi/kris-oulu-ry/action-hanke-starttasi-oulussa/>)

Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. 2010. Mitä on syrjäytymisen vastainen työ? Teoksessa Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Larja, L. 2013. Nuorten elinoloja ei voi kuvata pelkän työttömyysasteen avulla. Tilastokeskuksen hyvinvointikatsaus 1/2013. Viitattu 15.5.2018 http://www.tilastokeskus.fi/artikkelit/2013/art_2013-03-11_002.html?s=0

Larja, L., Törmäkangas, L., Merikukka, M., Ristikari, T., Gissler, M. & Paananen, R. 2016. NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. Tieto&trendit -lehden artikkeli 2/2016. Viitattu 14.5.2018 http://www.stat.fi/tietotrendit/media/uploads/lehtiarkisto/tietotrendit_2_2016.pdf

Leemann, L., Kuusio, H. & Hämäläinen, R-M. 2015. Sosiaalinen osallisuus. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke (Sokra). Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 16.5.2018 https://thl.fi/documents/966696/3775621/Tietopaketti_Sosiaalinen_Osallisuus.pdf/4bc56a65-8eb2-41c3-87b8-0cd963a2c600

Move On! -asiakastilasto 2017. Tilasto saatu hankkeelta, ei julkaistuna.

Myllyniemi, S. 2015. Ihmisarvoinen nuoruus. Nuorisobarometri 2014. Viitattu 15.5.2018 https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2015/03/Nuorisobarometri_2014_web.pdf

Myrskylä, P. 2012. Hukassa – Keitä ovat syrjäytyneet nuoret. EVA-analyysi NRO 19. 1.2.2012. Viitattu 8.5.2018 <https://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>

Nieminen, A 2014. Kokemustiedon määritelmä ja muodot – Kohti uutta kokemuksen politiikkaa. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 177. TURUN AMK RAPOTTEJA 177. Viitattu 30.4.2018 <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522164353.pdf>

Nuoret liikkeellä 2010. Euroopan unionin tiedoksiäntö KOM(2010). Aloite nuorten potentiaalın vapauttamiseksi tavoitteena älykäs, kestävä ja osallistava kasvu Euroopan unionissa. Viitattu 7.5.2018 http://europa.eu/youthonthe-move/docs/communication/youth-on-the-move_FI.pdf

Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. Viitattu 29.5.2018 <http://tyollisyysportti-fi-bin.al-done.fi/@Bin/b11360f12fab3dfa2089d433883b0f9/1526641183/application/pdf/23545/Nuorten%20yhteiskuntatakuu%20-tyoryhman%20raportti.pdf>

Pohjois-Pohjanmaan työllisyyskatsaus 2018. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilasto, yhteenvetotaulukko 06/2018. Viitattu 6.8.2018 <http://www.temtyollisyyskatsaus.fi/graph/tkat/tkat.aspx?lang=fi&ely=12&link=14#>

Rautio, M. 2018. Nuorten syrjäytymistä vastaan taistelevan tuska: "Meiltä puuttuvat konkreettiset teot ja yhteinen näkemys". Viitattu 13.10.2018 <https://yle.fi/uutiset/3-10455294>

Saikkonen, P., Blomgren, S., Karjalainen, P. & Kivipelto, M. 2015. Poistaako sosiaalityö huono-osaisuutta? Viitattu 5.5.2018 https://kaks.fi/sites/default/files/TutkJulk_89_net_0.pdf

Savolainen, J., Virnes, E., Hilpinen, M. & Palola, E. 2015. Nuorisotakuu-työryhmän loppuraportti ja suositukset jatkotoimiksi 2015. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. 19/2015. Viitattu 14.5.2018 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74962/TEM-jul_19_2015_web_19032015.pdf?sequence=1

Särkelä, M. 2009. Miten huono-osainen voi olla osallinen? Tarkastelussa päihitteidenkäyttäjien, toimeentulotuen saajien, vankien ja asunnottomien osallisuus ja aktiivinen kansalaisuus. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikka. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 27.6.2018 https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/21271/URN_NBN_fi_jyu-200907071760.pdf

Tyni, S. 2015. Vankeinhoidon vaikuttavuus. Onko kuntoutukselle tilastollisia perusteita. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2015. Viitattu 12.5.2018 http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-riisenjulkaisusarja/11CTvAnMd/RISE_1_2015_Vankeinhoidon_vaikuttavuus_-_Onko_kuntoutukselle_tilastollisia_perusteita_Sasu_Tyni_vaitoskirja_net.pdf

Työ- ja elinkeinoministeriö 2018. Työnvälitystilasto. Viitattu 15.5.2018 <http://tem.fi/tyollisyyskatsaus-ja-tyonvalitystilasto>

Ulvinen, V-M. 2014. Syrjäytymisen ja nuorisotakuun välisestä suhteesta. Nuorisotutkimusseuran julkaisuja 150. Helsinki: Unigrafia

Valkama, T. 2012. KRIS = Kriminellas Revansch I Samhället. Julkaisussa Järjestöjen monet roolit kriminaalisyössä J, Lindström & K, Kulander (toim.) Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja F 25. Viitattu 2.5.2018 <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2014/11/Jarjestojen-monet-roolit-kriminaalisyossa.pdf>

Valtakunnallinen nuorisotyön- ja politiikan ohjelma 2017-2019. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja. Viitattu 16.6.2018 <https://minedu.fi/delegate/file/33201>(linkistä ladattava julkaisu)

LIITTEET

Liite 1: Suostumuslomake

Liite 2: Teemahaastattelurunko

Liite 1: Suostumuslomake

Hei!

Olen Lapin ammattikorkeakoulun sosionomi-opiskelija ja teen kesän ja syksyn 2018 aikana opinnäytetyötä KRIS-Oulu ry:n Move On! -hankkeen toiminnasta. Tarkoituksena on haastatella hankkeessa mukana olleita nuoria heidän kokemuksistaan ja näkemyksistään liittyen hankkeen tarjoamaan toimintaan. Olisiko sinulla halukkuutta tulla haastatteluun, jossa saisit kertoa omin sanoin kokemuksistasi hankkeessa?

Lopullista kirjallista työtäni helpottaa, jos saan äänittää haastattelun mutta se on vapaaehtoista. Haastattelunauhoitteet – ja aineisto hävitetään niiden käsittelyn jälkeen eikä lopullisesta tuotoksesta voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa.

Terveisin
Jenna Kela

Suostun haastateltavaksi ja annan luvan käyttää haastatteluaineistoa opinnäytetyöni tuloksissa.

Suostumus haastattelun äänittämistä varten: Kyllä: Ei:

Paikka ja päivämäärä:

Allekirjoitus

Liite 2: Teemahaastattelurunko

TAUSTA: Ikä:**Sukupuoli:**

- Milloin ja mitä kautta olet tullut mukaan hankkeeseen?
- Miten kuvaisit elämäntilannettasi tullessasi mukaan toimintaan?

TEEMA: PALVELUOHJAUS / ASIOINNIN TUKI

Koetko saaneesi hankkeen kautta yksilöllistä apua ja ohjausta?

Oletko kuullut / ohjautunut hankkeen muihin palveluihin /tukitoimiin?

Koetko saaneesi riittävästi tukea / ohjausta asiointiin esim:

- tukihenkilö-toiminta / oman työntekijän merkitys
- tuettu asiointi virastoissa / tuki palaverissa
- etuuskien hakeminen (esim. perustoimeentulotuki, työmarkkinatuki, asumistuki)
- oman talouden hallinta (velkaneuvonta, velkajärjestely)

TEEMA: ELÄMÄNHALLINTA JA HYVINVOINTI

Koetko hankkeen toiminnan edistäneen elämänhallintaasi tai vaikuttaneen edistävästi hyvinvointiisi? Esim:

- arjentaidot (arkirytmä, ruoanlaitto, kodinhoito)
- itseluottamus, oma osaaminen, vahvuudet
- hyvinvointivaikutukset (FYYSINEN, PSYYKKINEN, SOSIAALINEN)

TEEMA: KOULUTUS- JA TYÖLLISTYMISSIVALMIUKSIEN EDISTÄMINEN

Koetko, että hanke on edistänyt valmiuksia/mahdollisuuksia koulutuksen / työllistymisen suhteen? Esim:

- *uraohjaus / ”oman jutun” löytäminen*
- *koulupaikkojen / vaihtoehtojen selvittäminen*
- *työelämätaidot* (työelämän pelisäännöt, työtehtävät, vastuullisuus,)
- ohjausta työnhakuun, (esim. CV/työhakemus)
- (työkokeilu, palkkatuki, kuntouttava työtoiminta) /

TEEMA: HANKKEEN MERKITYKSESTÄ

- Koetko hankkeen olleen sinulle merkityksellinen?
- Miten elämäsi on muuttunut hankkeen myötä?

KEHITTÄMISDEOITA TAI PARANNUSEHDOTUKSIA HANKKEELLE: